

PIONER

№12
1939

QAZAQYSTAN LKCS
ORTALBQ KOMITETJNIN
KOMSOMOL BASPASB

M A Z M Ū N Ъ

	Betj.
I. V. Stalin	2
Qalqar kōsemj	3
Dana bala	
Suyiktj oq̄tuc̄	
Kōsem	

Stalin qalqtardıñ c̄yregjnde

Elurdçidze.—Erek̄ce este qalqan c̄yldar	7
Kapanadze — „Men Lenindj kōrujm kerek“	8
Syleiman Stalski.—Maiak	9
Çar̄q ai (Ukrincadan)	9
Baq̄tt̄ d̄aujr keldj (T̄ççjkten)	9
Qor̄q̄s̄yn al̄stan-aq çau qaras̄ (Gruzinnen)	9
Baq̄t̄ (Özbekten)	10
Stalinge (Q̄r̄q̄z̄cadan)	10
Bjz̄dj̄ çer (Ukraincadan)	11
Kynnen de çar̄q s̄aulesj (Urdmürdtan)	11
Raxmet, kōsem saqan (Belorussiadan)	11

Baq̄tt̄ valal̄q uc̄jn ūl̄ Stalinge raxmet

Çatqanbaev.—Saias̄nda kōsemn̄jn	12
Njldjbaev.—Ul̄ kōsem Stalin	13
Mamlakat Naxanova.—Stalin çoldast̄yn sil̄oq̄	14
M. Nūrbaev.—Stalin	14
Eteri Gvantseladze.—Būl kyndj men m̄ngj ūm̄traim̄n	15
Bus̄ Goldstein.—Ekj kezdesu	15
Roza Samçanova. M̄ngj ūm̄t̄ymait̄n saqat	16
Barazvi Xamgokov.—Eñ baq̄tt̄ kyndj	16
Mica Kulecov.—Stalin çoldasqa çol̄oq̄m̄	17
Lenina Varcavskaja.—Stalin çoldaspen qalai tap̄st̄m	17
Eñ ardaq̄t̄ (oq̄s̄ ertegjsj)	18
Q̄staubaev.—Stalin	19

Stalin qazaq qalq̄n̄n̄ dos̄

Çambyl.—Stalin tural̄	20
Ş. Mūqanov.—Stalin çoldasqa çol̄oq̄qanda	21
Avdjrahmanov T.—Talas	22
Omarov — Raxmet saqan Stalin	22
Baq̄t zañ	23
Çaz̄qbaev D.—Qalq c̄yregjnde	24
Şeroça qalai oq̄d̄	25

Redkollegia: Amangeldin R. (çauapt̄ redaktor)

Seilxanov X.

Raximov Ç.

Slanov Oj.

Sat̄valdin Q.

Texnikal̄q redaktor F. Samatoxin.

Çauapt̄ korrektor Z. Esqaliev.

Өндjrijske 22/XI—1939 c̄yl̄ taps̄yld̄. Basuqa 30/XII—1939 ç
t̄içsat verjldj. Kōlemj 3 vaspa tabaq. Qaçazd̄n format̄
70×108. Tiraç 3.910 dana. Glavlit̄ ūk̄lj̄ № 3033.

Redaksian̄n̄ adresj: Alma-Ata, Furmanov prospektj 49-yi
Telefon № 44—93.

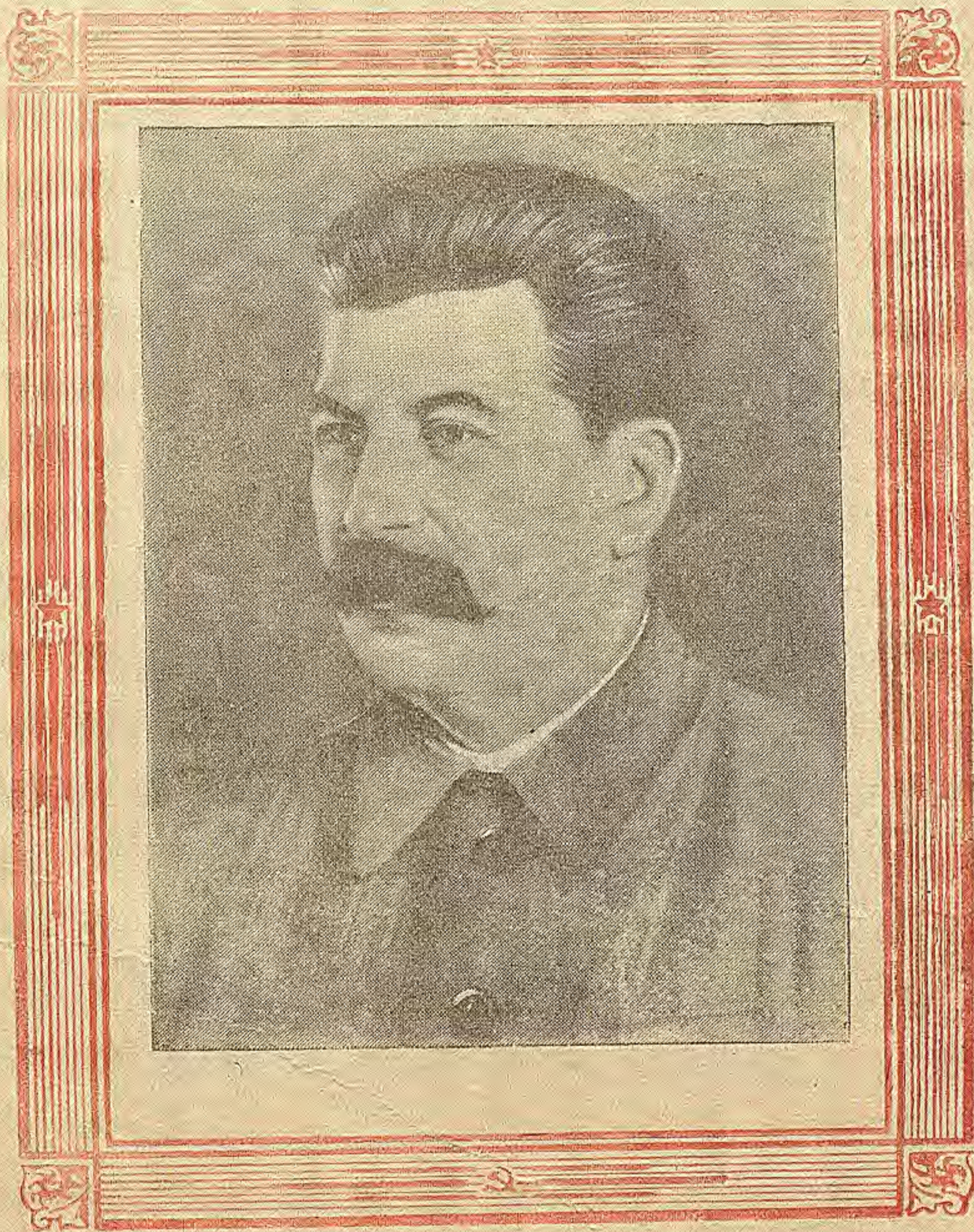
Alma-Ata qalas̄ndaq̄ Poligraf̄trestjn Kjtaptar vaspaqanas̄nda
vas̄ld̄. Vaspaqanal̄q zak. № 975

БҮРҮНСІ
СЫ СӨҒІС

ПИОНЕР

№ 12
ДЕКАБР
1939 ғы.

Қазақстан ЛКҒС Орталық Комитетінің балалар үсін айына бір сөзгәһр тұғатын көркем-әдебиет сурналь
Журнал „ПИОНЕР“ орган ЦК ЛКСМК, 1-й год издания.

Қаз. мемлекеттік кітапхана
Қаз. Гос. Пуб. библиотекası
И. А. С. Гусевтің
қолжазбалары қорына

I. V. STALIN

Sotsializm—vaqıt dınyesj. Bül çaqa zaman. Çaqa zamannıñ adetj de, dästirj de, saltı da çaqa. Osı çaqa qoqamdı sonı çolmen, dañ qıl çolmen, Marks nısqoqan, Lenin saloqan çolmen bastap kele satqan adamzattıñ en danycranı— Üı Stalin.

Osı üı danycran vıdan 60 çıl vırnı, 1879 çıl, 21-dekabrde Gruzianıñ kjkentai vır qalası Goride tuqan edj. Ol tuqan yı Goridegj nasarlau yidjn vırj edj. Əkesj Vissarion Dçugacvilidjn kəsıvı etjkıjk edj. Az oqoqan, adal niettj, qulıq-sımıdıt vılmeitjn edj ol. Ol kynde, əmır syru qandai qıyn—erj-zayırtı ekeuj tırnaqtap tauır kın eltetjn. Dıniege çaqa kelgen ças nərəstenj olar qıanısren qarıs aldı. Kyngjrt yı kıljmsjregendei, çavıñqı çan çadıraoqandai vor, nərəste fıloja əzderjnce toi çasadı. Soso dep oqan erkeletj at qoidı.

Sosonıñ anası Ekaterina kelbetj, açarlı, savırlı, qaraqat kəz, sılı adam edj. Vissarion ekeuj Sosonı əlpectep kytj, taza kijn-djıj, Goridegj mektepke tısjrdj. Anasına tartqan savırlı, vaıvırtı, vırtoqa ças vala zerek, fıoymtal völd da, Gori mektevıñ vıjrdj. Əke-cesesj əzjnıñ qolınan kelgen cama-sarqın aıamai, Tvilisidegj seminarıaqa verdj. Onda da ol çaqı oqıdı.

Ças vala—oılı vala ainalasına oı çıberj, kəz çygjrtedj. Ol—zar zamandı, kınrengeñ qalıtı koredj. Mıñnı nege olai ekenjn vılu yıjn talrıñır, jzden vıstaqanda, ol Zakavkazıada çyrgeñ marksisterdj tavadı. Bül kezde ol 15 çastaqı, taldırtmac qana vala edj.

Qalıñ vıqaranıñ eldjı jıjındegj conçarlar vır çaoynan qıssa, ekjncj çaqtan orıs patçalıqı oıarıñdaqı vasqa ıltırdı aıausız ezgeñ kez edj. Zakavkazıa elderj dep atalatın gruzın, ərmən, azerbaiçan taqı vasqa ıltırdıñ ol kezde ekjaq nərəsege erkj var edj, vırjncısj sottı volu, ekjncısj zarlanı, onda əzjnıñ ana fıljınde emes, orıs fıljınde zarlanı edj. Taqılyqıñ, çauzdıqıñ arqoqa vatqan vıl aıazı ol zamanda tek osı ıltıar emes, vıkjı Resei torıraqıñdaqı çırıtın vasında var edj. Sondıqtan, moındaqı qamı, aıaqtıqı vıqanıdı vızu yıjn Reseidjn ortasınan

çıqqan azattıq çolındaqı üı kyrestjn quattı toıqıñ Zakavkazıada da jlezde-aq taraqan edj. Bül çaqtaqı kyres toıqıñnıñ vasçı, ıltıqı, fıregj volqan Soso edj. Sol kynnıñ əzjınde-aq, ças revolutsioner əzjnıñ aqıldılıq dınalıq veıjmdjılgjnıñ kycjmen Zakavkazıa-

da revolutsıası çımıscılardıñ vasın vırjırtjıñ, olarqa əzj aqılsı, yıretucj volı artınan ertj.

Stalin Adastıñ initsiativası voıncı, əzjnıñ 22 çasında (1901 çıl) Resei Sotsial-demokrat çımıscı partıasınıñ (osı kyngj Vıkjısoıuzdıq kommunister partıasınıñ) Tviliside vırjncj konferensıası çaqıladı. Bül konferensıada Resei Sotsial-demokrat çımıscı partıasınıñ komitetjıñ sostavına Stalin çoldas sailandı. Sol çıl, Stalinıñ kömegjmen Baku qalasında gruzın revolutsionerj Ketsxovell çasın vaspaqana üımdastıradı sonımen lenindjk vaqıttaqı ədevıetterdj vasır tarata vıstadı.

Stalin Batum qalasına kelj, Resei Sotsial-demokrat çımıscı partıasınıñ kruçoktarın üımdastıradı, qolma-qol vasçılıq etedj. Çımıscılardıñ köterjlısterjñ üımdastıır, vasqaradı.

1902 çıl aprıl aında Stalin çoldas Batum qalasınıñ tırmesjne çavıladı. Vıraç, mıñnımen çalıñdı, çjgerlj, qaçırılı, qaimıqras, çasqanvas, volattı verjk çastıñ kəzdegeñ üı maqsatına vögeñ çası almaidı. Ol, Oktəbrdegj sotsialistjk revolutsıaqa deıjn talı ret tırmegə çavıdı, talı ret çer audarıdı. Adam çıdamas qıncılıqtardı, macaqattardı kerdj, vıraç, qalqqa azattıq, vaqıt, teñdj əperu çolında esqandai talıqatıñ, kıvjrtjktevıdeğendj vılmedj, çalıñ aıamadı. 1912 çıl partıanıñ Ortalıq Komitetjıñ mıcesj volır sailandı. 1917 çıl ataqtı iul kynderjnen son Leninıñ çasınıñ tıra keldj. Stalin lenindjk çolmen partıanı bastap, çırıtılıqıñ oktəbrdegj qıraldı köterjlıske dıarladı. Partıanıñ VI siezjn. Oktəbrdegj tənkerjstj dıarlaqan siezjn Stalin çoldas vasqardı.

Azamat soqırsı kynderjınde Stalin çoldas maıdandarda völd. Kontrevolutsıası Krasnovtıñ, İdenictjñ, Denikinnıñ, Kolçaktıñ, Vrangeldjn çangerlerjñ, aq polək interventterjñ talqandıadı üımdastırdı. Stalin çoldas partıanıñ üı saıasatına vasçılıq etj.

Lenin ölğennen verj partıanı Stalin çoldas bastap keledj. Ol, marksistjk-lenindjk teorıanıñ taza volı yıjn aıanvai kyresucj, ol leninizmdj vaıvırtı, dıamıtıcsı.

QALQTAR KƏSEMİ

DANA BALA

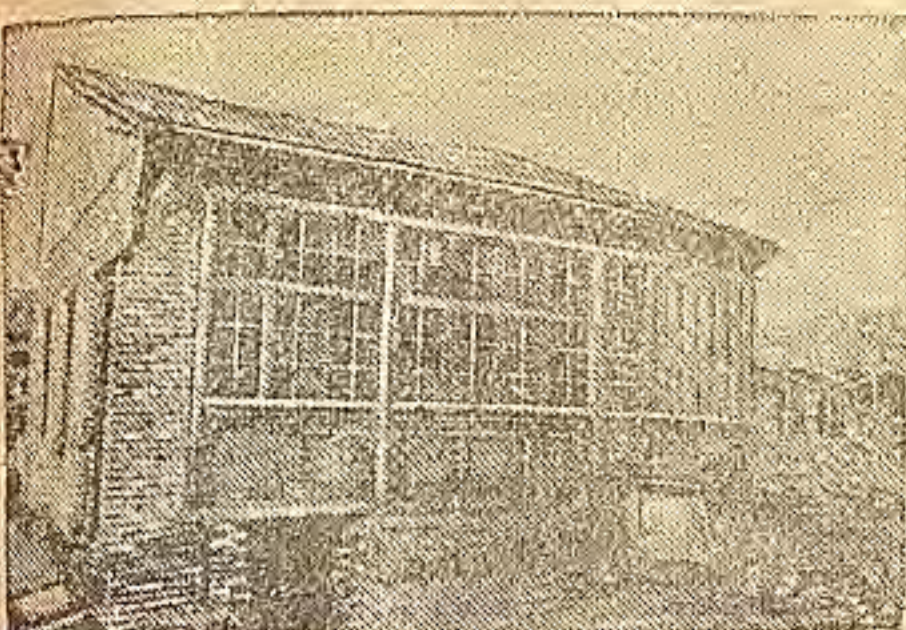
Sonau kyn cuaqtə Cruziada Gori atı qala var. Bır zamanda osь qalany vır cetıne talau qalqyz qatarly, qıryny qana yı volusy edj.

Aımaqə toqyz carcy metrden kjekrek vöıme, asty tas edendj, qalqyz kjekentai terezesj var. Bөлmenjn jeynde qıaz-myljk degennen: kjekene stol, tavuretkalar, köne-toz ej körjksjz-aqedj...

Osь kynde Gori qalasyndaqə sol qıryny yıdj varəp körmegeñ, nemese onyñ syrt kelbetjn suretlen volsa da körmegeñ adam sirek.

talysmen-aq ol yıjne qetuge asy qatyn. Yıjnde qai kezde körseñ de onyñ qolnda kjtar, kjtapıñ közjn aıymausy edj. Uzamai-aq ezj oqəp cyrgen Goridegj duxovni mektepjñ kjtarqanasında zerek İosifjn oqymaqan kjtavə qalqan qoq. Yı jeyjn kyn körjsj nasar, müqtaq volsa da ol, kjsj esjgñen qaramausy edj. Orta volly, taldy-mac, er nəsege de nazır salqəcy qas balanyñ rjejnı danaqə vjtken rjejn edj. Bır ыqylas qolqan jsjn tıadyñı qolmaityn.

İosifjn on ycy qastaqə kezj. Qazqə kanikulqa varəp oqu vas-

Gori qalasynda Stalin qoldastyñ tuəp, öskən yıj.

Stalin vızdjn elımjzdzj industrialandyru, ceke vıtyğandy caryalardə vırkıjru—kolhozdayru, SSSR da sotsializmdj tyrkıjktj etır ornatyr kommunizmge vırte-vırte köcu məselelerjn der kezjnde qolır, dalyerandyqren cesjyr, ömjrgə asyrıda.

Stalin qoldastyñ vascylyqə arqasında partia men qalqıñ sımğai saular, cet el razvedkalarynyñ aldamaly malailaryñ trotskicj-vıxanıncj epıondaryñ kyı-talqan cy-qalydy.

Stalin qoldas—qer qyzjyk ıly dokument—sovet qalqynıñ qejjsj men tavysy qorğylyr qazylojan Konstitutsıanyñ qasar cyqardə. SSSR ıly Sovetjnıñ sailau nauqalında elımjzdzj eñbekcilerj özjnıñ syıjktj kösemj Stalin qoldasqa ceksjz berjlgendjgn körsetjyr, ony SSSR ıly Sovetjnıñ vırnıej deputaty etır ılyndə da, vırljkrən sailady da.

Stalin—dynie qyzj proletariatyñ ıly kösemj. Stalinjn esjnıj dynie qyzj eñbekcilerjnıñ kommunizm qejjsj ycyñ kyrestegj tıly. Öitkenj, marqum Anrı Varıvıstyñ qyzjmen aıtqanda: dynie qyzjnde, özjnıñ tereñ tyrkj asynda, esvjyr özgermeıjn adam volatyn volsa—ol, Stalin!

— Bızdj vaqıtty etken Stalin qasa! bersjn!

Stalin qoldastyñ polıtsia qolınyñ tısuı.

Stalin qoldastyñ balalyq saqıy.

Sol yıdj, Gori qalasyñ Sovetter Soıuzynyñ vılycy-vığyçıñ apnar varəp körjyr qatıucylyr az emes. Al, körmegender—Gorigə vıj qacasın varar ekenvjz,—der qımarıñ tıra almayıdy. Nege desenjz vıı qalada, qoqarında atalojan qıryny yıde adam zattyn cameryaqə İosif Vıssarıonovıç Stalin tuəp-ösjyr edj.

Anasə men qas İosif qalqyzy terezelj, tas edendj vöımede tırucy edj. Anasə Gori qalasyndaqə valıardəñ panyñ rısjır, belıosyn cyyr, syıjktj İosifj ekeujne talcy q tavatyn.

İosif oquqa berjldj. Syıkjmdj, salmaqə, taldy-mac balanyñ eñ vırnıej dosy—kjtar. Savaq aıaq-

talır kezde Gorıge qatıqan qoldasə G. Glurdıdze vıj kynj İosifke keldj. Ekeuj köcege cyqtə. Asau Kura özenj ystjndegj körjrden öıjyr, qala cetjndegj kök alaqə keljyr ötyrystə, qoldasə ötyr qıdai turaly əngjme qozıar edj, İosif vırnaz yndemeı ötyrojanıñ keıjnı.

— Bılesjn vey, vızdjn közımjzdzj volar aldaıdy, qıdai qoq... dedj.

Glurdıdze vıdan vıryñ eckjmen de mündai sezdj estjyr körgen qoq edj, tañdana qalır:

— Soso, ne der ötyrsın?

— Men saqıñ oquqa vıj kjtar vereıjn,—dedj İosif,—vykjı dynie, ömjryıde vascı qaratıqanlyna, qıdai turaly sözder tek nos tılycyñ

ekenjne sol kjtartь oqьoanson
kəzjn çetedj.

— Ol qandai kjtarp?

— Darvinnjn kjtavь. Qalaida
oqьp cьq.—dedj Iosif çoldasьna...

Bjr kynj, Iosif taqьda vjr çolda-
sьmen kele çatьp dalada tьnьstar
otьoqan dixandardь koredj.

— Çyr anaxarqa soqa keteijk,—
dedj Iosif çoldasьna. Ekeuj dixan-
darqa keldj. Bjr carua qara pandь
qunьoqa asar çatьp edj. Mунь
kəzjp Iosif:

— Mунca nasar tamaqtanunьz
qalai? Çerdj çьrtucь da əzjniz,
sevucь de, oqucь da əzjniz. Olai
voьsa çaqьsь auqat çeuqe voladь
qoi,—dedj.

Carua vnoqan tьnadai çauar
qaiьrdь:

— Egjndj egucь, çinaucь vjz
ekenjmjz gas, vjraq pristavqa veru
kerək pe? Kerək. Moldaqa veru
kerək pe? Kerək. Vjzge nesj qaladь,
sonda?

Osyai bastoqan əngjme qьza
tystj. Dana vala carualardьn tьr-
mьsь neljkten aur ekendjgjn, olar-
dьn dosь kjm, qasь kjm ekendj-
gjn aittь. Tartьmdь anьq tьlmen
seilegen Iosiftjn səzderj carualarqa
soncayьq unar kettj, olar taqьda
keljp, osьndai əngjmeler aittudь
suar qaldь...

Əstjp çyrj, Iosif Gori mektevjn
vjtdj. Ol oqoqa əj ьqьlastь,
əj alqьr, savaqьtь ekj aittьzvai
uqьp alatьn zerek edj. Gori mek-

Stalin çoldasьn oqudaqь kezj.

tevjn vərjnən de anaqunьm çaqьsь
aiatadь. Mунan kein ol Tbilisi qa-
lasьndaqь duxovni seminariada
tysj edj, vül mekteptjn savaqьna
ər taraptan əsjr çetljr qalqan
Iosif qanaqat etpedj. Mekteptjn
adamnьn adamьdьq qasietj ataulьn
tunьcьqьrarьlьq asa aur çaqdaib
oqan qunь soqtь. Iosif əmjrdə vo-
lьp çatqannьn vərjn de vjluge
çoldedj, vnoqan seminar oquь çauar
vere almaitьn edj. Iosif əz tünьnan
çol jzdedj, ədəbiet, qoqamьdьq
ekonomika məselelerjmen cunьd-
dandь. Çoqarqь klastarda oqitьn

valalar ər nəsege kənjl qoiqьsь, ətə
zerek Iosipen əngjmelesj, kjtarp
çurnaldar çetkjzj veretjn volde.

Bjr çaldьn jcinde Iosif vünьoq-
dan edəzj çetljr, əsjr qalьp edj.
Seminar anьn ekjncj klasьnan vas-
tar oqucьlardьn vjr tovnь vas-
qaratьn volde. Iosif əzj vasqarqan
yijmenjn çunьsь planьn çasaiddь,
yijme mycelerjnjn sūraulaьna
tianaqьtь çauar veredj. Vjraq, semi-
nariada əzdgjnən kjtarp oqu, çasь-
nьn yijme jsjn çyrgjzu asa qunь
volatьn. Sonda da Iosif münьn
retjn taва vjletjn edj. Seminaria
oqucьlarь Iosiftjn vasçьləqьmen
qol çazva çurnal cьoqardь, oqucь-
lar arasьnda revolutsialьq rjkr
çaiьla vastadь. Mуньn vərjnə
Iosif vasçь volde, Darvin qunьmьn
tysjndjrdj. Marks, Engels cьoqarq-
larьnan oqьdь.

Iosif oqucьlardьn çanь edj. Ol
xor da ünьmdastьrdь. Çarqьn da-
ustь Iosif syikktj qalq əlenderjn
əndeter edj. Oqucьlarqa gazet oq-
teatrqə varuqa volmaitьn tərtdj
seminarianьn aur çaqdaibьnda Iosi-
ftjn syikjmdj ənj valalardьn kənjln
kəterj, asa quantar edj.

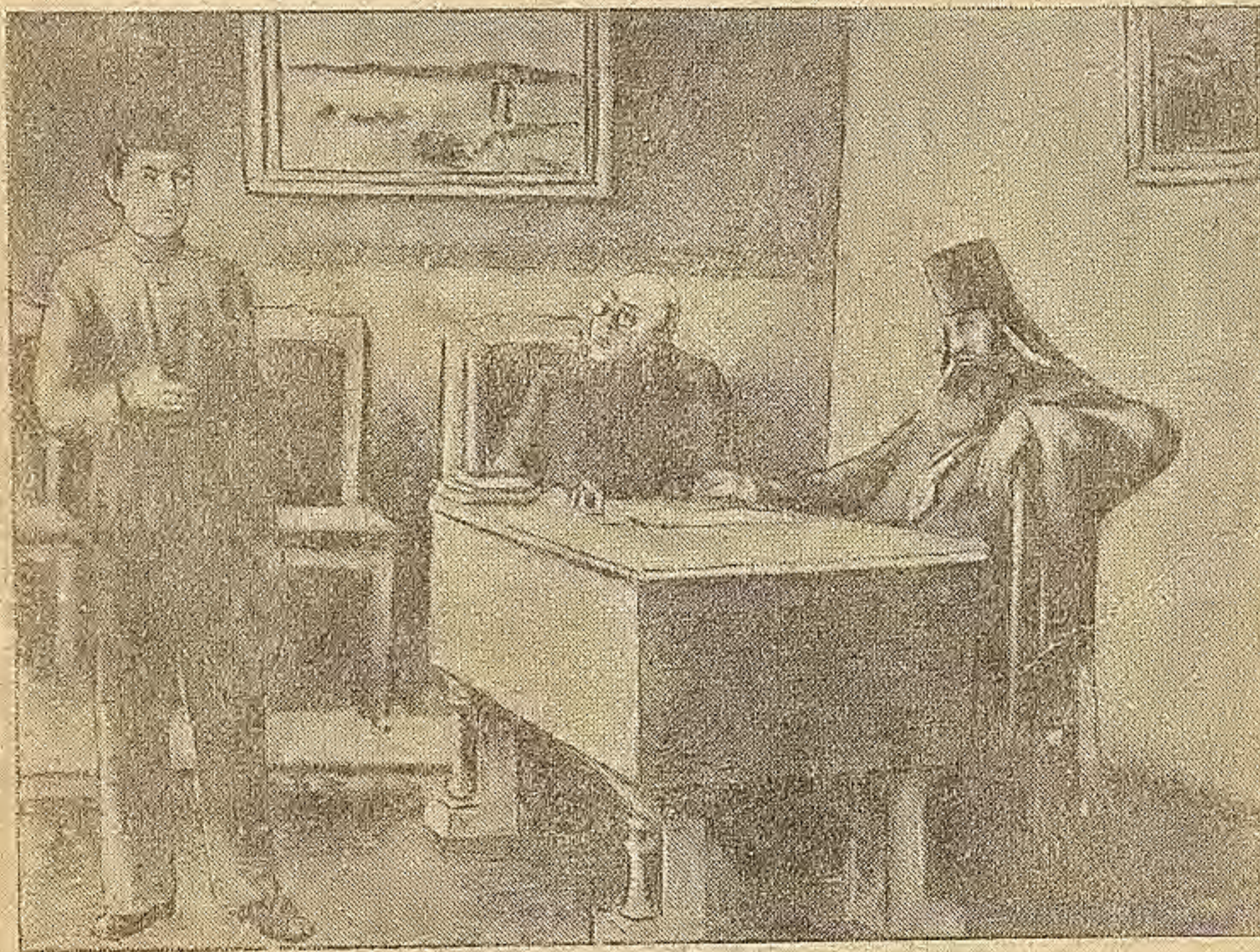
Seminariada Iosif vasqarqan yij-
menjn çunьsь çandanadь, oqucьlar
çasьnьn çinalьp revolutsialьq kjtarp
oqudь, vularqa salmaqьtь, vaib-
tь, zerdelj Iosif vasçь voladь,
oqucьlardьn sana-sezjmj artadь.
Qaida kərsen de Iosiftjn qolьnan
kjtavь tyspeidj. Anducь monaxtar,
seminaria tunьcьqьrucьlarь oqucь-
lardan ünьmdasqan yijme
vatьoqьn sezedj, zerek Iosiftj an-
didь. Bjr kynj, Dmitri degen mo-
nax, çasьnьn kjtartь oqьp çatqan
Iosiftj koredj, ol andausьzda keljp
Iosiftjn qolьnan kjtartь çunьp aladь.
Vjraq, Iosiftjn carçandьoqь on-
asьp tьsedj, kjrjrk qaqdanca
monaxnьn qolьnan kjtartь qaita
çunьp aladь. Monax ne jsterjn
vjlməi, ьnoqaisьzdanьp qalьp:

— Aldьnda kjm turoqanьn vjlemj-
sjn?—deidj.

Iosif kəzjn syrtj çjberj, oqan
tesjle qaraidь da:

— Kəz aldьmda qar-qara noqat
qana tьr, osьnь kəzjp tьrmьn,
onan vasqa dənəçə kəzjveidj!—
dedj.

Çasьnьn qol çazva çurnalьna
Iosiftjn çazqan vjr maqalasь da
seminaria vasçьlarьnьn qolьna
tystj. Səitjp, Iosif Değacvili semi-
nariadan cьoqaridь. Oqan diplom
bergen çan çoq. Vjraq, ol əmjrgə
qandai əzgerjs əngjzudj vjlr.

Stalin çoldasьn duxovni seminariadan cьoqaribь.

Iosif Vissarionovic Stalin çoldastın Tbilisi qalasında 1905 çyldın 18-oktəbrjnde çynda sөilep turojanь.

asa sanaly adam volьp alqan edj.

Iosif Gorige qaitqan çoq, revolutsialьq qьzmetke vьrçola berjldj.

SYJKTJ OQBTUSЬ

1898 çyь, seminaria vaqcasında vьr top oqucь qьzu əngjmelesjь çattь. Olardьn qaq ortasında Iosif. Bərij de onьn auzьna qaraldь, entelei tьsedj. Iosiftjн auzьnan Lenin atьn estjь, studentter onan saььn entelei berjldj. Ol, Leninnjн maqalalarьn oqьojanьn, əzjne qattь ьnaqanьn aita keljьp:

— Qalal etken kynde de men Lenindj kəruge tьjsjьn, — dedj əngjme soьnda, Iosif. Osьdan soq kecjkrei-aq revolutsialьq çymьsqa var ьntasьmen berjldgen Iosif Vissarionovicьn esjnen Leninnjн esjnj, jь çьqqan çoq. Sol kьnə-aq ol çalyndь Lenincjь edj. Tolьq çjьna çasqa kelmegen talьmac çjgjt Tbilisi qalasьndaqь çymьsçylardь ьymdastьruoqь, oqьtuqьa veljn vekem vььp kьjstj. Ol kynde çymьsçylar arasьnda voskresnьi mektep degen voladь eken. Mьnь ьymdastьrucь Gruziaada alqacqь vьqaracьsь „Mesame-dasi“ atь ьym eken. Bьl ьymnьn kərcjlgj vaicsь oqьoqandar, soьnan vьlar çymьsçylar tavьnьn mьdedsjn patcaqь satqan mencevik, revolutsiaqьa qarсь kyresucjler volьp çьqьtь.

„Mesame-dasicjler“ djn sol voskresnьi mektevjnde oqьtatьnь kьn, aь, çer qalal qozqaladь siaqьtь volьpьtь, aь revolutsiacьsь çymьsçь tavьnьn jь çьdamidь, vьl çənjnde

çydar volь çymьsçylarqьa dəneçe de aitraidь.

Osьndal çəqdaida syjktj oqьtucь Iosif Stalin paida voladь, ol çymьsçylardьn vasьn qosьp, yjьrme acadь, ekj-ye savaq ətrei-aq çymьsçylar qasь kьm, dosь kьm ekenjн tanidь. Çymьsçylar arasьna kelgen kezde S. Todria degen çymьsçymen çolьqьp Stalin çoldas oqьan mьnadal sьrau qoiaçь:

— Voskresnьi mektepte sjzderge ne oqьtadь?

— Kьnnjн qalal ainalatьnьn oqьtadь.

Stalin kьljmsjrep tьrьp Todriaqьa:

— Qorьqraçьz, kьn əzjnjн çolьnan adaspaidь. Aь, sen revolutsia çymьsçь qalal jьgerj vasьn y-

ren, maqan çasьgn vaspaqana ornatuqьa çərdemcj vol, — deidj.

Stalin çoldastьn vьl aitaqanь çymьsçylar ekj ətrei orьndaidь. Əstjь, Stalin çoldas marksizm-leninizm qьlьmьn çymьsçylar arasьna çala vastaidь, listoktar taratadь, çymьsçь vaurlarьna qalal çəndjн, vostandьqqa qalal çəndjн çolьn yiretedj. Əuelj Tbilisi, onan kejn Batumi qalalarьnda, Gruzia, Kavkaz auldarьnda revolutsialьq çymьstar çьrgjzedj. Stalin vastaqan çerde çymьsçylardьn vostandьq çolьndaqь kyresj vьrden vьrge ərci tьsedj.

* * *

1901 çyldьn kьzj edj. Batumi qalasь. Əndjrs orьndarьnda jstetjn çymьsçylardьn çəqdaib əte aur volatьn — kьnjne 15-16 saqat-tan çymьs jstetjn, qit etse çraf, ənbek aqьn əte az alatьn. Çymьsçylardьn kərgen kьnj, tьrmьsçь alyьp volmastьq osьndal qьn xalde edj.

Vьr kьnj, Kandelaki degen çymьsçь əzjne senjmdj çymьsçylarqьa:

— Tbilisiden partia qьzmetkerj keldj, — deь çinaluqьa saqьrdь. Eь senjmdj degen çymьsçylar vas qostь. Qalanьn çet çəqьndaqь kьc-kene yide otьz samalь adam çinalьp otьrdь. Vьr mezgilde esjk tьqьldadь. Kandelakimen vьrge qara çactь, acan çьzdj, kəzqarasь ətkj çjgjt kьrdj. Bьl Stalin edj.

Qьzu əngjme vastaldь. Çymьsçylar qьvьt ətrei ьntьqatьndadь. Stalin olarqьa aur tьrmьsçь qaitken-

Lenin men Stalin çoldastar azamal soqьsь kezjnde.

Stalin çoldastın, özjnü 30 çasqa toloqan künjnde (1929 çılı 21-dekabrde) en senjmdj serjktej: Ordjonikidze, Vorocilov, Kuibisev, Kalinin, Kaganovic, Kirov çoldastarmen birge suretke tyskenj.

de çenj, qaitkende vaqıtı ömjige çetendjgjn üojndırdı. Yijmeler üymdastıgı, vaqıt çolındaqı kyres adıjn yireni kerekijgjn üsındı. Kecke talaı çinalqan çımıscılar entelei tysj Stalinıjn sözjn tındar otırdanda kün vatı, tyn voldı. Tyn ortası volqanda taradı. Taramas edj, erenge deijn tındar otıra berer edj — çımıscı var qoi...

Mınan keijn kesikken çoq, onıj yijme asıldı. Stalin oqıtı. Syıktı oqıtıscıñ vj sözjn qaldırmaı vərj de üqa verdj. Voila tıpa sijnre verdj.

Bj ai caması etj. Yijmeler sanı öse verdj. Çana çıl talandı. Stalin çoldas yijme vascıların saqıgı alyr çana çıldı qarsı alı kesjn ökjzudj üsındı. Müñ vərj de quana qarsı aldı. Kes. Bj çımıscıñ yijne vərj de çinaldı. Stalin çoldastın tıxtı azıj, qızqıtı ängjmelergne çırt du kyeldj. Çinalqan çımıscılar erekce könjldj otırdı. Ortalarında kündei çarqıraqan meijmdj ças kösem otırdanda, olar nege könjldenbesjn!.. Ängjme vjrtı-vjrtı salası taqıgırdı köctj, Stalinıjn çalındı sözderj taqıda saqıldadı. Östj otırdanda taq atqan vjımei qaldı. Taqıñ vozatıgı saulesj terezege tysken kezde syıktı oqıtıscı oqınan tıgı:

— Mjne, taq da attı, — dedj, — azamaı kün de çıqadı. Kün vjzge nıgıñ tögertj voladı! — dedj. Kösemıjn vıl sözj erekce maqınalı edj. Onıñ vıl sözj — çımıscı tavına, vıkjı enbekçj qalqqa közj-

aq kündei çarqı dären keler, — degen sözj edj.

Üñ Stalinıjn vıl aıtqan keldj. Künj vıgjn SSSR qalqı tamaca ömjı syj otı. Vıl ömjırdj onatıda qalqqa Lenin — Stalin vascı voldı. Qalqıñ öcpes künj volırdı Lenin, onıñ danıscıan serjgj Stalinıjn, patca ökmertj qancama qudıñ-sırgıñge saldı, tıymege çartı, talı ret çer audardı. Bıraq, volatıai berj Stalinıjn çau mıqata alqan çoq, kündei nıgıñ kösem qalqqa nıgı çasıdın çolıñ taptı. Danıscıan Leninıjn nıgıñ çaidı. Çımıscı tavıñ çauına qarsı aıanvaı kyrestj. Stalin çoldas auelj Tbilisi, onan son Batumi, Baku, Leningrad çımıscılar ıgında voldı. Müñ vərjnde de ol qalqıtan yirene de vjldj, yirete de vjldj.

KÖSEM

Stalin çoldastın Batumi çımıscıların aıtqan kün nıgı — Oktobr revolutsiası volırdı, qalqqa çarqıñ dären tuqan kez edj. Qalqqa tuqan çarqı kündj köre almaqan çaular sovet ökmertjne çan-çaqtan çavıñ çasap, jcten-tıstan qıspaqqa alyr tırdan naqıt.

1918 çıldıñ köktemj. Adam vılavıñ ekj danıscıan Lenin men Stalin kecesj otı. Revolutsiaqa naqız kerekj astıq maselesjñ en qıñ çaqdaıda ekenjñ sölesj otıgırdı, Lenin:

— „Naqıt ne üsınatı, Stalin çoldas! — dep süradı.

— ... Közj pazarıñızda vərj, Sarıtsıge salınuqa tıj. Onı çorqınuqa voladı, — onda otızves, qızqıtıñ çımıscılar var çana okrugte mol astıq qorı var. Sarıtsın çjn kyresu kerek.

Vladimir İic stolqa çıntıqtar, qolıñ maqdaına qoırdı, tola çazıqan taraq çaqazqa közjn çygırtı qaradı.

— Astıq çolındaqı „kyres çolıñ“ vascı kerek, dedj ol, — müñ vırdıñ jstelmeı qate volqan. Tamaca! Tamaca, dep otıñdıqqa çalqı otırdı, — onıñ dıdarı çarqıñ çaidarı eken, kyrestjñ ortalıq Sarıtsın voladı. Tamaca! Söıjrdı, münda vjz çenemjz de. (A. Tolstoidın „Astıq“ atı çojartmasıñ 9-taravınan).

Söıjrdı, Lenin özjnıñ danıscıan serjgj Stalinıjn maıdanıñ ortalıq Sarıtsıge attandırdı. Stalin çoldas tek astıq maselesjmen çana çıqıldaırdı tırdan çoq, Sarıtsın maıdanındaqı Qızıl Armıanıñ vascı voldı. Stalin çoldas vıl maıdanda da çenj çıqıtı. Çau talqan çıqırdı.

Osıdanson 1918 çıldıñ aıaqında sovet ökmertjne Çıqıstan çauırdı tengen edj, Lenin vırdıñ da özjnıñ syıktı Stalinıjn çıverdı. Stalin vıl maıdanda da çauıñ talqanı çıqırdı.

1919 çıldıñ köktemjnde, revolutsianıñ çıregj volqan Petrograd (osı küngj Leningrad) qalasıñ taqı da çau tındı. Lenin vıl maıdanıñ da özjnıñ Stalinıjn çıverdı, Stalin münda da çauıñ qırata vjldj.

1919 çıldıñ küzjnde azamaı soqıscıñ Çıqıstın maıdanında, revolutsiaqa taqı da çauırdı tıñrdı edj, Lenin vırdıñ da özjnıñ syıktı Stalinıjn çıverdı. Stalin çoldastın vascıñ men vıl maıdanda da Qızıl Armıa çauıñ vıçıñ çıqırdı.

Sovet ökmertjñ tıpkıjıktı onıñ çolında, azamaı soqıscıñ maıdanında Stalin çoldastın sijnge enbegj ücan-tıñz. Partıa, Lenin qai çerde sovet ökmertjne çauırdı tusa danıscıan Stalinıjn çıverdı de otırdı. Stalin çoldas kün-tyn de meı enbek etj, çau vjtkenge aqı voldı, dosqa quat verıçj, Qızıl Armıanıñ asqan kösemj voldı. Vıkjı dıñie çızj proletarıanıñ danıscıan kösemj voldı. Bızge vaqıt, erkjn ömjı äpergen, 183 million kər ültı sovet qalqıñ üñ danıscıan vascı voldı, ol.

EREKSE ESTE QALOQAN ÇYLDAR

Men Goridegj ruxani uciliccede, onan keijn Tbilisidegj seminariada oqydm, Stalinmen sol çyldarda kezdestjm.

Iosif Dçugacvilidjn qysty kynj mektepke kelgende kijr çyretjn kijmderj esjnde qalyrb. Ony qamqor anasy kijm rçu, kijm tju, kjr çuimen kyn eltjr çyrse de, ilyn ademj, çyb kijndjruge kyc salaty edj.

Iosiftjn ystjnde køk palto, aiaçynda etjk, vasynda kijzden qalyrçan clera, qolynda toçyta sūr qolçavy volaty. Moilyn çalpaç çyzy cərljmen orap çyretjn. Bjzge ony əsem cərljsj ünaity.

Iosif talbmac, orta voily edj. Ol mektepke varçanda çyzy sitsadan jstegen sumka asylyr çyretjn. Ony çyrjs-türsə ognlyq, køzqaras – sergek, rbyq, køjldj, çuanlyq volaty.

Alçacq çyldarda, daıyndaı velyjnde, Iosif ete çaqsy oqydy, keijn-gj kezderde zerektygj ystj-ystjne artyr, aldyçy qatarly oqucnyç vjç völd.

Mekteptjn çanynda kjtarçana var volaty. Bjz ete kele kjtar oquqa çumartyr kettjk. Bjzge vasyçqatarmyç køjlmjz qalaçan kjtarly vermeyjn, vjz oquçymyçqə kerekty kjtaptardə Gori çalasyndaçy Arsen Kalandadzenjn kjtar magazinçen alç çyrdjk. Bjz Kalandadzedən vjzge emjrdə volçr çatçan vasyç uaqıçalar turaly çana vjz yçjn mektevmjzdn egei cecə eken-djç turaly əngjmeler aıtaly Akakı Seretelidjn, İlia Cavcavadzenjn, R. Eristovtyç taçy vasyçalardyn kjtavyn alç oçıty edjk.

Mektevmjzdn vjzge egei cecə ekenjn oquçyçlarmyçdy køvj özjnjn køzqarasymen-aq rastaly. Bjz olardan aılaç çyretjn edjk, çyregmjz olarçə esvj çvjmeitjn. Mekteptjn vjzç azat adam etjr tərvieləmei, çıı etjr tərvieləudj kökseitjnjn aıçy sezdjk.

Bjz savaqly oçı, çattai çyrsekte, mektep çavyrçasymen srtında çasylub „vjç nərsejn“ var ekendjçjn, ol nərse onca aıçy volmaçanmen, vjzç özjne tartalyly çana aıçarudly kerek etetjyn əvden vjçletjvçz...

Iosif ol „nərsejn“ vasyçamyzdan çaqsy vjldj. Eger, çanylymasam, menjn vıl aıtçaly oçyçan əngjmem Iosiftjn de, menjn de 13 çastaçy kezjmjz çıı deimjn.

Çazçy kanıkul kezjnde, özjmnjn tuçan selom Bercuetiden Gorıçə çııtyr kelçr, men Iosifçə vadyçm, ekeumjz köcege selçy çyçyç, Kurayly ystjndegj köçrdən etjr temjç çoldan asçr varçr, ekeumjz çasy köçalçə oçyrdyç.

Bjz, əlj emjrdjn dəmjn tatpaçan çastar, dereksjz taçyçrta əngjmeləudj syietjn edjk. Men çııdai turaly söz qozqadyçm. Iosif menj vjç minütai tınydap oçyrdy da:

— Bjçesjn ve, vjzç aldap çyr, çııdai çoç... dedj.

Bıl söz menj taç qaldırdy. Men vıly eckjmnən ondai söz estjgen çoç edjm.

— Soso, sen ne dedjn?

— Men saçan vjç kjtar bereijn, sen onan dınyenjn, varlyç emjrdjn tçrtj vasyçə çasalçanyn, çııdai turaly sözderdn çııçaq myçyç ekenjn vjçesjn, — dedj Iosif.

— Ol çandai kjtar? — dedjm men ılyçə tysjr.

— Darwin. Çalaj da oçy çyç, — der çauar verdj Iosif.

Goridegj mektepten keijn, — men Iosif Dçugacvilimen Tbilisidegj ruxani seminariada taçy kezdestjm. Bıl mektepte de tərçr çattı völd. Çazçə oquqa, teatrçə varıçə ılyççat volmadı. Keçkj saçat besten keijn köcege çyçıçatıym salıdy. Savaç vasyçalarda, taçertengj astan keijn, tyskj tamaçtan keijn, çatar aldynda — oçylylyç namazdardyn ıçyçylyç çoç. Semvj salıç, çek-

semvj salıç oçylylyç xıçpalar tçrtj ızaç, çalyçratçr vjçredj. Əvden çalyçyç.

Mıçalçıçder oquçylardı andçr çyredj. Oquçylarçə çoldanlylyç çara oçeskel tyrdə, søçu, çarançyç yıçə çamaı, mjnezjne ekjçk vacy çıı çana seminariadan çyçarı völd.

Iosif „köldenən“ kjtaptardı köp oçıdy. Ony aınalasyçə çoldastary çııalady.

Bjz özjmjzçy çyçyçyçan məsələlerdj çaqsylyç tysjnı yçjn, Lıçpərtçjn „Mədenıet tarıçy“, Lev Tolstoidyn „Soçyç çana veıvçteçjçk“, „Hoçasy men çıımyçker“, „Kreısterçdn sənatası“, „Çeksemvj“ degen kjtaptary çana Pisarev, Dostaevskı, Çekspır, Cıllerçdn taçy vasyçalardyn kjtaptary oçıty völdyç.

Bjz keıde kjtarty çerkeude, namazda tılyçr, ırlançr oçyç tıramyç. Bjz, ərıne, nadzıratelderdjn köçjne tysjr çalçan yçjn, kjtarty ete saçyçrçen çasyçr oçımyç.

Kjtar Iosiftjn aıçylyçıtan dosy, ol tamaç ystjnde de kjtavyn taslamady.

Iosif berçjçen sıraulaçə çauar verçende, asçrçııdy. Beretjn çauaylyç daıly çana çıı çaylyçan da dəleldj vılsa çana çauar veredj, olaj volçasa az vılyçn, köp vılyçn ete çyçsa srokke keijnge qaldırdı.

Ol kezde oçylylyç savaçtardan Iosif azamattar tarıçyn çana loçıçan syietjn. Bıl savaçtardan ol ılyçı ete çaqsy vacy alaty. Vasyç savaçtarda çyç aıçynda, ekzamen kezjnde çana daılydalaty.

Semınarıaylyç çyçıçə volçıılyç aıç çayçılarynda vjzçdn köçj köteretjn nərsemjç — ölen aıçı volaty. Soso vərçmjzçy xorçə çatlyçnlyçr, özjnç asçy, syıçjçdj daılyçmen çalyç syietjn öçenderdj aıçan da raxattarıç qalaty edjk.

„MEN LENINDJ KƏRUJM KEREK“

Vjzdnj Gori degj tuxani ucilicce de oqьqan ҫьldarьmьz əlj esjmdе.

Tyrjne qaraganda Iosif Dҫugacvili asandau, vjraq, mьqtь vala edj. Ol, əzj kənjldj, kərcijjke yijr volqandьqtan, ьlqj ҫoldastarьnь ortasьnda ҫuretjn. Ol, əsjrese əzjn qьrvьlarьmen dər oinaudь ҫaqsь kəretjn edj. Bьl, oqucьlarьnь ҫaqsь kəretjn oьnь. Iosif ьlqj ҫaqsь ҫьncьlarьdь sьrьrtar ala vjletjn edj, sondьqtan vjzdnj ҫaqsьmьz unemj ҫenjр ҫьqа veretjn.

Men, Iosifren onuc ҫьl vjrgе oqьdьm, əzjm oьzves ҫьl savaq verjр kelemjn, osь ҫьldarьnь jcjnde on dai darьndь, zerek valanь kezdes-tjrgenjм ҫoq.

Vjzdnj ol ҫьldarda mektepte suret saluqа yiretpegenjne qaramastan, Iosif surettj tamaca saluqа yirendj. Ol salqan Cota Rustaveli men taqь vasqа gruzin ҫazucьlarьnьnь surettejn əlj ьmьtqanьm ҫoq.

Iosif oqьр ҫyrgen kezjnde Gori kjtarpanasьndaqь varьbьq kjtaptardь: Ignati Ninocvili, Ilia Cavcavadze, Akaki Sereteli taqь vasqalarьnьnь ҫьqarmalarьnь tygel oqьр ҫьqtь. Vjzge, əzjnь ҫoldastarьna, ҫaqsь ҫьqarmalarьdь oquqа keces verjр, mazmьnьnь aittьр veretjn. Oqan l-

Ninocvilidjn „Gogia Uinocvili“ degen ezjlude volqan ҫaruanьnь aittьр tьrmьsьn sьretteitjn əngjmesj qandai ylken əser etkenj əlj esjmdе. „ҫarualarqа kəmektesu ucjn, oqьqan ystjne oqu kerek“, deitjn.

Iosif Dҫugacvili kjepeildjgьmen kəzge tysetjn ҫaqsь, sergek ҫoldas voldь. Vjzden vjlmj ana qьrьm artьbьq volsa da, əzjnь artьbьsьbьqьn esuaqьtta sezdjmeucj edj. Ol, əzjnь vjzden zerek ekenjne maqtanvaitьn, qaita əzjnь vjlmjmen vjzge volьsьр, geografiabьq kartalar sьzudь, eser ҫьqarudь, savaq daiьndauqа kəmektesetjn.

Iosif verjk, tavandь, qaҫьrьbь voldь.

Sonьmen vjrgе ҫoldastarьmen aralasqanda sergektjgь, qamqorьbь kərnjр tьrucь edj.

Onьn qamqor ekendjgьn kərsettejn mьnadai fakt var.

Vjр kezde, dəl ekzamen berejk dep ҫatqanda, men aittьр qaldьm, mektep vaqьlaucьsь Beləevqа menj ekzamenen vosatьnьz dep ətjnьр edjm, ol kənvedj. Men qattь ьzalandьm. Mьnь Soso vjldj, ekeumjz Beləevqа vjrgе varabьq, vjrgе ətjnejk, dep maqan ҫatьр ҫavьstь. Men odan tyk ҫьqraitьnьnь aittьр volmadьm. Vjraq, Soso menj kən-

djр, Beləevqа aittьр vardь, vaqьlaucьbьq ətkjр, vatьl ҫjgermen menj vosatu kerek ekenjn tysjndjр, aqьbь kəndjrdj.

Kejnngj ҫьldarda, Tbilisi seminariasьnda ҫyrgende, Stalin ҫasьbьn kruҫoktarqа qatьnasьр, kjtarp oqumen ҫьqьldanьр ҫyrdj. Ol, geologianь oqьр, sonьnan ximianь oqь vastadь. Markstj oqь vastadь. Kruҫok ьmьndastьrь, onь əzj vasqardь. Bьl kruҫokta ҫьmьsьclar qozqalьsьn talqьlaitьnьvьz. Osьqan vailanьstь Stalin ҫьmьsьclar arasьndaqь jstj vastau kerek dep ҫij aittьn.

Tbilisidegь seminariada Stalin vьrьnqьsьndai kənjldj, ҫoldastarьmen aralasqьc voldь. Vjraq, osь kezde vjр tyrlj əzgerjster volsa kerek. Ol, vьrьnqьsьndai ьqьrtь oqucь volqan ҫoq. Savaqtan vos uaqьtarьnьnь vəjn saiasi ədebietterdj oquqа — marksizmdj, ҫьmьsьclar qozqalьsьn zertteuge ҫьmsadь.

Əsjrese, mьna vjр erekce fakt esjmen ketpeidj. Bьl 1898 ҫьbь voldь. Vjр kьnj, tanertengj caidan kejn men seminariadan Puckin skverjne ҫьqtьm. Onda vjр top ҫoldastarьnьnь jcjnde tьroqan Stalin-dj kərdjm. Ol, ҫordanianьn^1 kəzqarasьn sьnar, ҫoldastarьmen qьzudь aittьsьр tьr eken. Bьl vərnjzde qьzvьqьrdь.

Vjz, osь vaqьcada, vjrnjnej ret Lenin turalь estjdnk.

Qonьrau verjldj, vjz asьqьр tarai vastadьq. Men, ҫordanianьn^2 kəzqarastarь turalь ətkjр sьbьna tanьrdь, Iosifqа ҫaqsьndadьm. Iosif maqan Tulinnjn (Leninnjn) maqalasьn oqьqanьn, ol maqala əzjne ete ьnaqanьn aittь.

— Men qalai etsen de, onь kərujm kerek, — dedj maqan ol sonda.

1898 ҫьbь aittьqan vьl səzderdj men Stalin ҫoldasqа 1926 ҫьbь kezdeskenjmdе esjne saldьm, ol osь oqьqanь eske tysjrdj.

V. I. Lenin men I. V. Stalinjn Tammertors qalasьnda (Finləndia) Resei sotsial-demokrat ҫьmьsь partiasьnьn vjrnjnej konferensiasьnda kezdesuj. Dekabr, 1905 ҫьl.

¹ ҫordania — „Mesame-dasi“ ьmьnьnь kərcijjк товьnьnь vascsь, kejn Gruzin mencevikterjnьn vascsь voldь. Proletarьbьq Oktəbr revolutsiasьnan kejn — Gruziaда kontrevolutsia ьmьndastьrdь. Vatьs imperia-listernjn agentj voldь.

МАІАК

Dostarım! vız vılemız kyndj etken.
Qara vılt arımaqan qorcap kökten.
Esımde tıldır toqai kece senj
Qaıqıvas qasqı üler meken etken.

Üler adam tuır ösken keı ökenjı.
Kıltı qoi kösem vızge sen bergenjı.
Colaıcı qaimıqraıdı qara vılttan.
Tuısqan vırj sıbn eljı erjı.

Ömırdjı qıl vıoldı sonda adam.
Mındaıbn çerje üroqanda qan saula-
qan.

Danıcran senjı çazqan alıbn zaıbn
Öttj söz aıbzdaqı ası anjı.
Gauhardai vaqa çerpes ardaqı ol.
Sıraıbn caraqındai çazqı taıbn.

Köz soqı qaraıqıbn taıbnımaı
Tuısqan vırjı-vırjı er çaulaqan.

Dalada aspanı altındattı ol.
Baqcada almalardı aıbnıttı ol.
Sol zaımen adaldıqı adam saqtar.
Çanıdj alısqanıbn tek, tıse qol.

Mıne, endj köp sı öttj oqan.
Kelmeske kettj męnj qasqı, qaban.
Alarqa vaqa egjı köjkteldj.
Saqtaimız, kuzetemız çaudan aman.

Çana zaı — tılqasındai ömırjımnı.
Sol zaımen çadıraıdı kökte alıbn
kyn.
Sol zaımen tuıqan vızdjı otan sıbn.
Qııbn vır-aq qorqa elemdjı yn.

Çasasıbn, vaqıttı Otan vaıtaq eljı
Otanıbn azattıqta var elemjı
Sıbnıqıbn sıbnı çaqı çaqıbn sıbnı
qoi.
Erkjıdjı, eldjı üler qairatkerjı.

Vızderge qalqan bergen üler kösem.
Çaqada çıldız çanıar ruvınamen
Soıqanıbn soqıqıbn vızdjı saqtar.
Çıbnıpradı, çaqındatpradı çenjıjzden.

Var çerdjı çarındaqı kedı vıtken.
Mındaqan çıldar voıbn arman etken.
Ömırdjı var veınesj Stalinjı
Maıak sen, teıjzđ de tevıretken.

ÇАРЬОАІ

(Ukrainadan)

Çarıq qır alıbn ai tır çer men köktj.
Kılmıder tı qatqandai, nırbıbn köktj.
Çıldızdar sıbnı qaqır qarıbn alıbn,
Çattana sıbnı oınaqtai er çerı.

Çarıq et, alıbn aıbn çuzı tıbnı!
Çarıqıbn voıbnıbn veıne kyn nırbıbnı.
Adam zat var çalamda ömır sıbnı.
Qaimıqraı em qaimıqraı qaralanıbnı.

Çanaqı çıldızıbnıbn köktj çarqan.
Ol vızdjıbn sıbnı çanıar çanı tarqan.
Tuıqıbn olardı da üler Stalin
Erjıksız emırentjı çarqıdatqan.

Qıbnı-çaz çarqıbnıbn tys alıbn aıbnı.
Çarıq et köktj, çerdjı altındanıbnı!
Qadalsıbn çer çarıbnıbn vızdjıbn eldjı
Çenjımpaz otan tuıbn tırbındanıbnı.

ВАҚЫТТЫ ДӘУЈР КЕЛДІ

(Тәҗиктен)

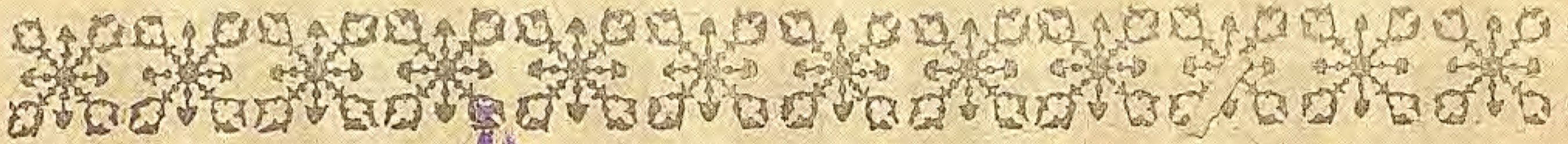
Kınsanıbn, saqtat saıbn, vızdjıbn este.
Qıtqarqan ol ölmınen, mıqtaçdıq-
an

Qasıbnıbn qairatıbnıbn üler Stalin
Vaqıttı ettj vızdjı kyn nırlanqan.

ҚОРЫҚСЫН АЛЫСТАН-АҚ
ÇАУ ҚАРАСЫ

(Gruzinnen)

Balasıbn tıbnıbnıbn etsjıbn çanı anasıbnı.
Tap sendıbnıbn, vızdjıbn kösem el danasıbnı.
Aıbnıbnıbn öçet ötkjıbn çıregjıbnıbnı
Qorıqıbnıbn alıstan-aq çanı qarasıbnı.

BAQBT

(Özvekten)

Kyn çarğq səule etkende alar voıym.
Çairandap kylgende kyn var ma-
toıym.

Senjn de kyljndeıdj közjn sonda.
Kyn bergen cattyğ sıb tıla voıym.

Baqbt otanymnyn qandai maıda,
Ferojanam sonдай əsem mai aıynda.
Bağcasь baqbt çaiь körktenjр,
Gylj əsjр çıpar isj aidan aıqqa.

Aralar aq maqtanь köjр kelem.
Sıradym keljр qolmen yljldegjn.
Alystan aıqailadym ken parkke
„Maqtanь otanьma, — der, — көр
berem“.

Avroi—baqbtь el otanьma.
Avroi—çarğyn çaqa adamьna.
Ardaqtaıd sovet qalğ er enbegjn
Avroi—ılı көsem danьcranqqa.

Qalğtyn cattyğynь közj Stalin.
Çylauqqa maqan çetpes sөz Stalin.
Qalğqa baqbtь əmjр sen əkeldjn.
Çairatьр çaudь oqpen er Stalin.

Suardyn dalamьzde sumenen sen.
Dalaqa əñ kjrgjzdn kyljndegen.
Azatьğ ənjn vjzge əker verdjn.
Qiratьр qıldьğ torьn kjsendegen.

Baqbtьmьz, vatьgmьz, kynmjz sen.
Bıl sıbь qanat çaiad əlemge ken.
Çarğq nıg cattyğ əmjр çjberesjn
Qalğna Moskvadan Kremlden!

Stalin syjktjm sen ılı adam.
Çasaucь çaqa əmjр əm çaqa zan.
Çyrektjn cattyğ çьyn ənge qosьр,
Çoldaimьz raxmet aıtьр saqan.

STALINGE

(Qısqızadan)

Çarğьrap aldimьzqa cıqla casьр,
Çainattyn vljmdj etjр, sananь
acьр,

Böledjn Kynьсoğstь nıgьmenen,
Batьstь vastь səulen calğьр tasьр.
Çarğьrap qos poliiske nıgьн ser-
tjn,

Çer çyzjn çadьrattь nıgьн vasьр!

Stalin—sen əmjрj vatraitьn kyn,
Stalin—tuqan aısnь sөнveitüqьn!
Stalin—çarğq çıldьz sen çaina-
qan

Stalin—altyn taşьn vjzge degen.

Tynergen sonau əlem çer çyzjnde
Sen maiak çarğьraqan varьğ elde
Sen əke, sen dosьmьz, sen vas-
taucь,

Sen ynsjn, sen dauьssьn mьna
vjzge.

Qanatqa qanat çalğar bergen de
sen,

Mytjksjz aramьzda çyrgen de sen.
Dypjldep ər çyrektjn soquь sen,
Danalьğ öte qoımas esvjр senen.

Calğьqan vjzderdegj savьt ta sen,
Mьzğьmas vjzdegj erjk, alьр ta
sen.

Sen vjzdn qainar tıroqan qanьmьz-
sьn

En taza çyreksjn sen çyrekterden.

Sen bergen cadman-cat көnjл ycn.
Sen ekken vau, bağcasь egjn ycn
Çanarьр qaita tuqan qalğ ycn,
Sen silap qürmetj etken enbek ycn.

Stalin, respublika eljmjzven
Odaqtas otan menen çerjmjzven,
Adamьğ, ьntьmaqьğ vjrljk ycn,
Estjse-aq vüitüqьndь maıdan çerge,
Attanar qьğьz qalğ salьр kycjn.

BJZDJN ÇER

(Ukraincadan)

Erte tûr, dalaqa,
 Сьчатън çailar asьqraı.
 Qaraimъn egjs alarqa,
 Bidaıь alъn asьqtaı.

Bül vidailar kesegj —
 Özjm serken tûqьmnan.
 Egjn сьqqaп тьпаи çer,
 Çailaqaп ed vürьn ran.

Kedeilerdj biçkren,
 Ran savaqan oь çer.
 Endj, vugjn egjn sar,
 Iemdenjk kolhozь el.

Kyn tudь, ömjr özgerdj, —
 Qьzьq dөuren cattьq çьr.
 Asьr sar egjs dalada
 Çyrgen vjzdnj traktor.

Çarqьdaıdь astьqren,
 Bykьl alar alъndaı.
 Segjne köz çetpeıdj,
 Tenjzdegj toıqьndaı.

Berdj vjzge vül çerdj,
 Bekьtjр ykmet mөngjlk.
 Qoıьn sozqaп çau volsa,
 Qьram sauьr, üсьrьr.

Ças otanvьz vailьq mol,
 Ülan-vaitaq quat-kyc.
 Suqa da vjz vatrainmьz.
 Otqa da vjz çanvaımьz.

Çьldar emes, ailar vjz
 Ösemjz kycьtj dauldaı.
 Öitkenj, ömjr көңjldj,
 Kөktemdegj auldaı.

Bijk qüzdaı berjkrjz,
 Sьndьruqa көnveıtjп.
 Bavьboqaп vjzdnj Stalin
 Ömjr ycjn өrleıtjп.

Qütqarьp aur azartan,
 Baqьt bergen vjzge sen.
 Senjn atьn Stalin
 Tьv varьbьq çenjstjп.

Kөteremjz sol tudь,
 Kөkke өrlete, çer ystj.
 Raxmet üль Stalin!
 Çenjstj eljn çemjstj.

Vjzder sovet çerjnde,
 Çat tьramьz көңjldj.
 Cattьq әnge qosamьz,
 Stalin vol,—der ömjrıj.

Андаројан: Діхан.

Stalin çoldas qalqıar arasьnda. Ukrain kolhozьlarьnı toqьoqaп kjlemj.

KYNNEN DE ÇARьQ SӘULESJ.

(Udmürttan)

„Ne çarьq dyniede kynnen arьtьq?
 Ne vijk dyniede vülttan arьtьq?
 Ne tereç dyniede tenjzden de?“ —
 Der qarttan süradь ças nemeresj.

Qaria vьlaıca der çauar verdj:
 „Dyniede vaхьt çarьq, kyn sıaqtь.
 Dyniede qial vijk vült sıaqtь.
 Dyniede adam tereç tenjzdeıjn“.

Kyljmdер qoıa verdj nemeresj:
 „Qart ata sözjп qündь сьrьn,—dedj.
 Alqacь süraularьm öz aldьna,
 Mьna vjг ves sürauqa çauar bercj!—

„Udmürttaroqa vaхьt bergen kjm?
 Olarqa kyc, avroi bergen kjm?
 Kunge qarai olarqa qaçra acqaп
 kjm?“

Bikkе zamqatьr qürьs qial bergen
 kjm?
 Udmürttarдьn еç syıktj dosь kjm?“

„Vjzge qial bergen Stalin.
 Vaхьt bergen Stalin.
 Kyc bergen vjzge Stalin.
 Avroi bergen Stalin.
 Ol—vjzdnj üль danьcran
 Eç syıktj dosьmьz.

Ol—ıul aıьndaoь l yunnende säulettj.
 Ol—ıul aıьndaoь vülttan da vijk.
 Ol—çazoь çarьq kynnen de aıqьn
 kelvettj.

Әlemnjп kynj Stalin.
 Әlemnjп әnj Stalin.
 Әlemnjп tьv Stalin.
 Vjzven vjгge әrqacaп
 Oпьn ottь çarьbь“.

RAXMET, KÖSEM SAQJAN

(Belorussiadan)

Ümьtqaп kylzeludj vugjn qalq,
 Maidanda ergendermjz saqaп va-
 rьp.

Toılaımьz quañьctь өrkendegen,
 Çьrlaımьz vaqьt bergen senj alьp.

Sen kynsjп çarьq etken çerdjn
 çyzn,
 Sen daңqь, maqьtanьcь еңbekejel-
 dn.

Syıktj sen qымvattь kösemjmjz.
 Sen özen sarqьlmaitьn arnaç tereç.

Aıьndь tьvп semep көkke өrle-
 tьp,

Özjnпd qürmet, syıç, oıьn çertjр,
 Darьndь milliondardan alqьs aıьr
 Belorus qalqь çьrlaıdь senj әnde-
 lьp!

BAQYTTA BALALAR

tuysqan S

RAY

SAIASYNDÄ KÖSEMNIJN

Saiasýnda kösemniñ,
Zamanym menñ mænertj,
Guldengen öлке — Sarý-arqa,
Tañyrtatqan älemdj.

Qaiqýsýz çyrek, qanap,
Öskelen ömjrim örkende.
Gyldeidj ölkem, kyn
sanap,

Bygjnen artýq erten de.

Saiasýnda kösemniñ,
Çarqýta çyzjm, çarqýta
Çy vülaqý köpjrcjñ,
Tau sündai sarqýta.

Çatqansaev D.

(Alma-Ata, Teatr ucilicesej)

УСЃИ СТАЛИН КӨМЕТ!

ЎЛБ КӨСЕМ СТАЛИН

Ҷарық нур сениң елме,
Ҷаққан Ленин сырағын.
Ақызған өлжм вұлағын,
Ҷайқалтқан өмір қўрағын.
Көтерген саттық ұраның.

Асқардың виж сьндарь,
Өтвиген өңет ұлдарь.

Asrannan asqan daul paz,
Сурген җерј ұль җаз.
Даньсран көсем ел сүйген.
Ерексе туған өнер paz.
Ўль әкемјз Stalin.

Njldjacoв Ә.

(Ҷамбыл қаласы, Редукциясы)

Вақытты баалау үшін үлб Сталинге гармет!

MAMLAKAT NAXANGOVA

Lenin ordenjn nagradqa aloqan.

STALIN ÇOLDASTYN SILBOJY

Men — Stalinabad ауданындағы kolhozdanbьn, pionerkatьn. On ekjdemjn. Çaqьь oqimьn, varььq pәnderden „otlicno“ vaqьa alatьn- mьn.

Savaqtan qaitqan soң men ynemj maqta terjsjь, kolhozььlarqьa көmek- tesetjn edjm.

Bjzджn normatььz var volatьn: kynjne çjirma kilogramma maqta teru kerek. Bьlai volmatьь, men çimььь jstegende kynjne çyz kilo- grammadaı maqta tere vastadьm.

Oсьncama көр maqtanь qalai çinadьm. Tjrtj op-onaj: Çürttьn varььqь da vjг qolьmen çinadьь, al men ekj qolьmmen çinadьm.

Çimьььь jstegjn keledj de tьradьь. Maqtanь qalai çinaitьndььqьmьdь vjгqьdььru kolhozььlarqьa, kolhozьь әielderge көсеттjм, olar menen yirene vastadьь. Sonьmen olar çjirma kilogramma emes, vьdan әlde qaida artььq çinaitьn boldьь.

Çimьььь qalai jsteitjnmdj vjln ycnj көrcj kolhozdaqььlar çaqььdьь. Mьnьn tyk te keremetj çoq, ekj qolьmen vjгdeı jsteimjn!

Bjzджn Tadçikstannan Mәskeuge varu ycnj eң çaqьь kolhozььlar men kolhozьь әielderdj sailaqanda, menj de delegat etjь sailadьь.

Sөitjь, vjz varььqьmььz qььzь astanaqьa keldjk. 4-dekavjг kynjn men өmjг voibь imььtraq emesjьn. Bьl kynj men Stalin çoldastь көrdjм.

Ol, menjmen amandastь da, çьmььь:

Stalin çoldas pen Mamlakat Naxangova.

— Nemene Mamlakat? Savaqtь qalai oqisьn? — dep sьradьь.

Savaqtь çaqьь oqitьndььqьmьdь aittьm. Stalin çoldastan көz aibь- mastan sөilep tьrmьn. Stalin çol- dastьn portretjn nece ret көrdjnjz deseicj, vьgjn mjne, dәl өzjn көrjь tьrmьn.

Men Stalin çoldasqa silьqqa kjtap albь keldjм.

Bьl onьn tadçik tьljne vjгjnecj ret audarььloqan, Lenin turalь çьqar- masь edj.

Men kjtapть verjь te ylgjrgenmjn, әlden uaqььta esjme tyse qaldьь, kjtapтьn cetjne çazatьn degen sөzjmdj çazvarpьn.

— Әke, Stalin! Әlgj kjtapть vere tьrьndььсь, çazatьn sөzjmdj imььььppьn.

Stalin çoldas çairaң qaqььp çьmi- dь da, kjtapть qaitььp verdj, men kjtapqa tadçik tьljmen, vьlai dep çazdьm:

„Әke, Stalin! Men çaqьь oqimьn!“

Çana qolьmdь qoidьm.

Sol kezde Stalin çoldas menj qūcaqtap syidj, өzjn fotokartoc- kesjn aldь da, suretke:

„Mamlakat Naxangovaqьa. Savaqtь çaqьь oqьь, çimьььь çaqьь jstegenj ycnj. I. Stalin“, — dep tez çazьь maqtan üсьndьь.

Bьl suret — menjn өmjгjmdegj eң qьmьvat, eң vaqьalь silьq edj. Tegj men de eң vaqьattь ekenmjn. Bьl sьrettj men mөngj saqtaimьn!

Stalin çoldas maqtan vasqa da silьq көсеттj, menjn qolьma altьn saqtat vailap verdj.

Tadçikstanqьa qaitььp, yige kelgen soң varььq balalardь çinap aldьm- da, Mәskeude qalai volqanьmьdь, Stalin çoldastь qalai көргенjmdj, onьmen qalai sөileskenjmdj tygjn qaldььmastan әngjme qььp aittьm.

Bьrьn da çaqьь oqьь, çaqьь jstesem, vьdan keijn odan da artььq çaqьь oqьь, çaqьь jsteitjn boldььm.

STALIN

Aqььь var odaqtьn qosььloqanda, Daubььn vьlttan arman asььloqanda, Tappaqan Stalinge jzdep teneu, Aspan-kөk, taubьnnaп da, tasььnnaп da.

Çarььqtap aqьь çandar ketken çьrlap, — өmjгde onь teneu asььl var ma.

Ol vjгk, qamqorçььmььz tьröqan qa- rap,

Astьnda qanatььnь onьvjг odaq.

Ala tau, Altai, Kavkaz, Tәncandar- dьn,

Çьnь çetpes, qoisanda tegjs qa- lap.

Aqьь daria tasqьn tuoqan dara, Stalin elge pana, çerge pana.

Aj, kynjn, vjгk çьnьn taianььь, Ten oqan dana degen termin

oqana.

M. NURBAEV.

BÜL KYNDJ MEN MƏNGJ ÜMÛTRAİMÛN

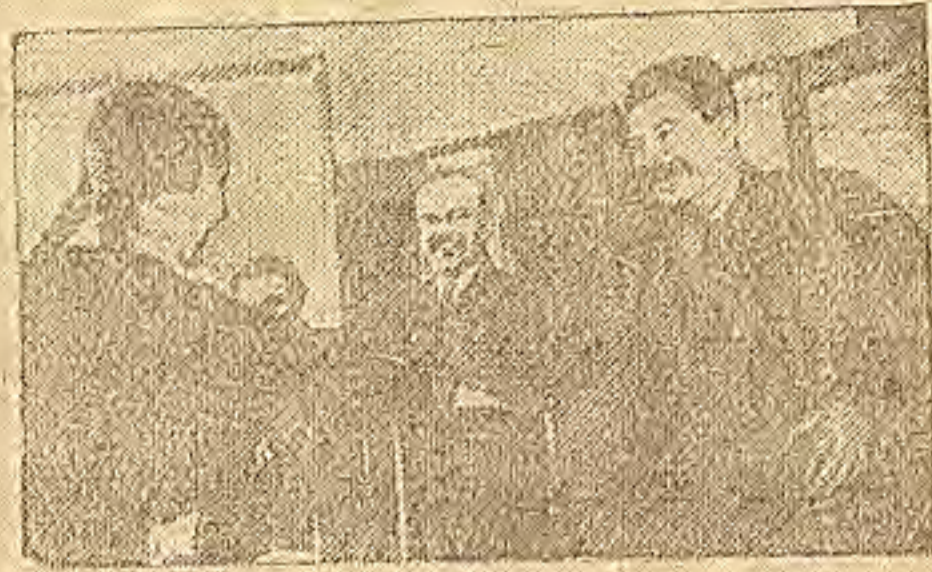
Men — pionerka edjm. Onbes çasta volatımın. Tbiliside tıratımın, gruzınjn 3-ecbek mektevnde oqıtımın. Barlıq pənnen „otlicno“ degen vaqıa alatımın, sonımen qatar pioner otrədjnde voçatı volıp qızmet jsteucj edjm.

Oqu otlicnıtasız volqandıqan, vjzdjn respublikadan Məskeuge varatın delegattarmen vjrge men de sailandı. Vjzdjn delegatsıanın varlıqı da, tısqan Stalinjn qavıldıanında völd. Men söz səiledjm. Bırađ, menjn sözjmdj Stalin, Molotov çana ukmet pen partıanın vasqa vascılar da tındar otı-au der, men qıyıldı. Men vjrde-vjr məselenj qaldımastan aıtqım keldj.

Özjmvjzdjn mekteptjn mən-çanı aıtım. Vjzdjn mektepte vjrnesce ültın valalar oqıdı, olardıñ vərj de vaqıtı, tıru tıradı. Menjn çoldastarım „Bjz varlıqımda Stalin çoldas, „otlicno“ valalar! — der aıtandı, öte çaqı oqıtılmımdı Stalinge aıt“ der tapsırdı edj. Men özjmnjn sözjmdə osıñ aıtım da.

Men sözjmdj aıtıp volqanson Stalin çoldas menjn çanıma kelıp qolımdı qıstı.

Bül kyndj men məngj ümÛtraımın! Pereriv kezjnde menjn çanı-

Stalin, Molotov çoldastar çana Eteri Gvantseladze.

ma Beria çoldas keldj de, menj Stalin çoldas özjnj yijne çaqırtıldıqın aıtı.

Bjz Stalin çoldastın yijne keldjk. Yide, vjzden vasqa, Molotov, Vorocilov, Ordçonıkidze, Kaganovic çana Mikoian çoldastar völd. Stalin çoldas menj özjnj qıy Svetlanamen tanıstırdı. Svetlana ekeujmız cıjıkelesjı vjr qıy angımelestjk. Ol da otlicnısa eken.

Svetlana maqan özjnj oıncıqtarın, qıtadıñ tamaca paravozın kersetj, qırcıqtardı sıjıp oınatıldıqın aıtı.

Qoçtasıp cıyırge aınalqanda, Svetlana maqan Tbilisige varqanson özjnj əçesjne çalındı səlem aıtımdı tapsırdı.

BUSƏ GOLDCTEIN

„Qürmet Belgisi“ ordenjn nagrađqa alojan.

EKJ KEZDESU

Stalin çoldastın çanıma varatımın, sonımen səlesemjn degen menjn tısjme de kjrgen çođ edj.

Mıñ özj vılayı völd:

Konservatoriyanın Yıken zalında ças ənerpazdardıñ Bykılsoıuzdıñ Vjrncj konkursjne qatısıcılardıñ konsertj volıp çattı. Saxnaqa cıqıp, skripka oınar tırdanımda loçada otırdan Stalinj kergemjn. Ol bıqlaspen tındar otırdan.

Özjñ oınar volqan son çoldastarımın qalayı oınatılın tındalıñ degen oımen saxnaqa çaqındar vardım.

Oıñda əvden valırdar, eljker ketken men, vjrudjn çanıma kelıp çaqırtılın vılmei de qaldım. Əlden uaqıtın son Stalin çoldas otırdan loçada qalayı varqanımdı sezuge de mıtca volmaqandı völd.

Menj Stalin çoldasqa tanıstırdı. Ol menj çairan qoçıp qarısaldı, qolın üsıñp amandastı, otırdımdı sıradı. Konsert cıjıp çattı, vjraq men tygjn de estı almadım. Çaqırdırdı otırdan Stalin çoldastan kezjmdj aıtmadım.

Menjn qadalıp qarar otırdanımdı

dı vaıdın volu kerek. Stalin çoldas cıtır:

— Nemene, mıñau Busa sonçama maqan qadalıp qaradı! — dedj çanımda qırdı.

Bıdan son Stalin çoldas menjn skripkemen çaqı oınadımdı maqtadı. Menjn alımda oınadan skripkeçden menjn artıq oında qanımdı aıtı ol.

— Stalin çoldas, olayı volıp mımkjn emes, — dedjm men. — Ol skripkeçjn təçıvesj menen əlde qadı artıq. Oıñmen qarar ol menen yıken de.

Stalin çoldas, menjn oıñmıte tamaca cırdanıñ qaitalar aıtı çana oıñ nege olayı çaqı cırdanı tısjırdı.

Oıñ ne aıtıp, ne qoıdın kəzj esjmdə tolıq çođ, ətkedj dəl sol minutte men vjr tırdı qıstırdı otırdan edjm.

Osı kynnen son İosif Vıssarıonovıç qaitadan kərem dər kjm oılacaq?

Konsertke qatısıcılardı Kremlge çaqırdı. Mında kelgen son vjz, progulkede cıyırge Stalin çoldas pen Kaganovic çoldastı kerdjk. Olar məcınenjn çanıma keldj de vjzven amandastı.

Bjzđ Molotov çoldastın kabınetjne alıp keldj. Əlden uaqıtın vjzdjn ystımjzge Stalin çoldas ta keldj. Konkurske qatısıcılarda sıbı vırı turalı qanıñ Molotov çoldas oqıp tırdanda, ol da vjzven vjrge tındar otırdı.

Əlden son vjzge aqca alı ucjn kvıtansiası var konvert ylestjrdj.

— Busa, qarar al, konvertjnde kvıtansia var mı eken? — dedj, Stalin çoldas maqan.

Men oqan dərən çalt vırdırdı qaradımda:

— Kvıtansia var, Stalin çoldas, — dedjm.

Ol kıljıp:

— Sen endj vaırdı kettjn qoı. Egerde, men senjn yijne qonaqqa varsam, sen mımkjn maqan qarımassın da, — dedj.

Men Stalin çoldasqa olayı volmatıldıqın aıtım da, yijmjz kjkentayı, bül qırmıttı qonaqta qalayı kyte alamız! — der oıladı (ol kezde vjr nasarlau yide tırdı edjk).

Aqırdı, Stalin çoldastın arqasında vjz ken, çalıq yı alırdı. Kəzj de sol yide tırdı. Osı kynde menjn völek vömmen var, muzıkanı yiresem de, savıq oqısam da eekjm alan qılmaıdı.

Ық җаидь сўрай вастады, олар не вар
җаидь қалдырмай ваиандар айта васта-
ды.

Олар Сталинге нелер оғуидь сўрақ-
тар қойды. Биринчиден: вьз неликтеп
осына көнїдї, дәулеттї тїратып
воьр кеттїк? — деп сўрады. Сталин
оларға варьық җаидь айтып тьсїп лїрдї.

Сонда Мария тўры:

— Дунїдегї ең артық, ең ар-
дақты не? Ол вьздїп өмїрїмїз. Егер,
данысран көсемдерїмїз қалай өмїр
сырудї вьзге ьїретпеген воьса, өмїр-
їмїз нақ осындай воьмас едї. Сон-
дықтан ең даньсран, ең ардақты —
вьзге айтып Сталиннїң сөзї, — дедї.

Олар Сталинмен — қос воь, десїр
айтысты. Сталин оларды қарға алдына
деїп сығартып салды.

Мария сумақ җьвїп алаїып деген
оїмен җапқалтасына қолып салып
едї, җьвї җоқ воьр сықты. Вәгї
җавьлыр їзdestїре вастады. Ыздер-
їздер, тавьмақансон, тьсїр қал-
ған җоқ ра екен деп, олар Сталин-
ге қайтып келдї. Ғолды да тегїс
қарады. Вьрақ, сонда да җїр тавь-
мады. Алаїда, җол велгїлї едї, ьсеї
масынаға отьтыр җьгїр кеттї.

Колхоздарына да келїр җеттї.

— Соньмен дунїде ең артық,
ең ардақты не екен? — деп кол-
хозсылар вастьмалатып сўрай васта-
ды.

Сонда ьсеї:

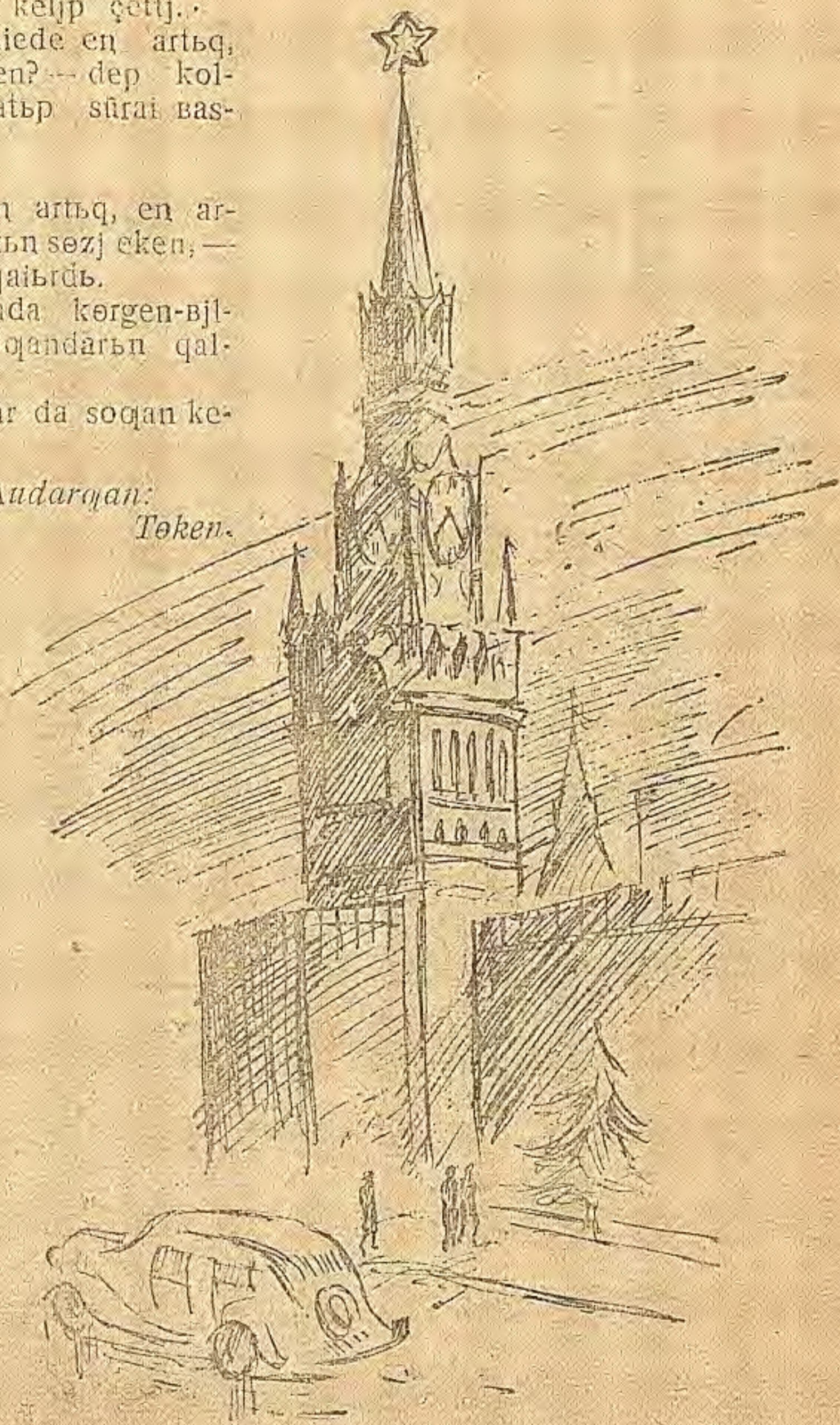
— Ғер ьстїнде ең артық, ең ар-
дақты Сталин җолдастып сөзї екен, —
деп вьрден җауап қайтыды.

Ғана олар сол арада көрген-вїл-
genderїп, қайда воьландарып қал-
дырмай айтысты.

Варық колхозсылар да соған ке-
лїстї.

Аударған:

Төкен.

СТАЛИН

Қанай қарғыр қарыстар,
Қайықтамай немене?
Аїдан асыр, кун қасыр,
Сабықтамай немене?
Вїїїп велїр, нїр велїр,
Салқардай саттық җы велїр,
Өмїрге көркем тыр велїр,
Ған кїргїзген денеме.
Сталиндї җыламай
Ғырдьп көркї ене ме?
Сталин атып атамай,
Сөз асылы келе ме?

Сталин ол атып кун,
Кун өмїрде сөне ме?
Сталин аты өлемге,
Улы вахыт өнеге.
Мїне, осыдан саттаньыр,
Қуанады җырегїм.
Сталин аты аталса,
Кунде җайнап кылемїп,
Ол даньсран кеменгер,
Бьгїнгї тїрї Ленин.

N. Қыстаубаев

(Оңтүстік Қазақстан облысы)

16 49

Stalin qazıq qalqıńnıń dosı

ЇAMBLL

STALIN TURALB

Lenindei basım jńkəjıń,
Bygıngı dana Stalin,
Їylauqa oqan sөz җetpes
Север аqыń ıstаны.
Раїqамбарqа теңеуге,
Syndet, иасьр, рагьздан
Агьq көрем ıstавьн.

Asqar tau vıjk der edjı, 1936-җы
Kəjıńp tır төvesj,
Aqьb darıa der edjı,
Bjraq keide darıаны
Qaırlaıdь kemesj.
Caiqalqan җoqqa der edjı,
Atta carcар voldьrar
Kezdesjр җerdjı velesj,
Domьranь* alqanda,
Stalinge тең tappai,
Qinalqan ҇ambıl җerj osь.

Tuqan aidai der edjı,
Tynde var da, kyndjz җoq.
҇anqan kyndei der edjı,
Kyndjz var da tynde җoq.
Temjр qazьq der edjı,
Tek tırqаны volmasa
Onda tjl de, yn de, җoq.
Eң ҇arьqьm — Stalin
Tynde var da, kyndjz var,
҇аныр tırqan ҇альндь ot.

Rıqsat etsen əleumet!
Tьnьqьр vjр az көreijп,
Dem alьр taqь sөileijп,
Sөilettjп nege demeijп.
҇ызge ҇asьm ҇etkence,
Өлеппен ıгьq seveijп.
Tartьnvaıьп сегjıńp,
Domьramdь ҇eveijп.

Өlgenjмсе өлеппен,
Stalındj ҇ьrlaıьн,
Bjtelмесе көмеijп,
Sөzdjп vəjп salmaqтар
Asьldarьн tereijп.
Aıтьр ҇ьrsjп keijngj
҇as valalar ırraqtar,
Stalındj теңeitjп,
Теңеи тауьр vereijп.

* * *

҇as ırraqtar vjlesjz,
Bırьnqь өtken zamandь,
Bөltjrgj vəjıńp
Qozьqa carqan zamandь,
Aspan ҇erge ainalьр
Bstьq volqan zamandь,
Boranda malqа ҇üt keljр,
Qastьq qьlqan zamandь,
Qara qarqа qarqьldar
Qan ҇alaqan zamandь,
Tavanьnda patcanь
Ezjıjр qalьр qaqsamen
Zar ҇ьlaqan zamandь.
Sol kezderde dūzaqtьң,
Torьnda ҇ьrjр mazaqtьң
Qorьqьna ҇ьdamai,
Bатыrlar ҇ьqqan vjrtalai
Dalasьnan qazaqtьң
Oqьsan ҇ьrdь — tolqaudь
Toloqanda er vor tolqanqan
Isatai, Beket, Qovlandь
Olar qalq vатыь;
Odan son ҇ьqqan toloqanьр
Amangeldj Imanov
Kycj menen sai kelgen
Bатыrьqь — aqьb.
Sonьң vəjр patcanьң,

Sım өmjrdjң qasь edj,
Sonьң vəjр ezjıgen,
Qalqтьң qana dosь edj.
Sol vатыrdьң vəjıńp,
Qalьqtьң, ҇astьң, көjıńp
Tjlegjп qalq erjıńp,
Tjlegjп qalq ҇erjıńp,
Tjlegjп tau qūzьньң,
Tjlegjп ıль, qьzьньң,
Tjlegjп aua dalаның,
Tjlegjп meirjmdj anаның,
Tjlegjп əke, aqаның,
Tjlegjп sөvi valаның,
Tjlegjп aqьн, dalаның
҇ьр, tyjр vjр ҇erge
Bjıjр, көjр vjzderge,
Qūrьр mьqtь ставьн:
Qūьр nūrь nūsqauьн
Bergen ıль Stalin!
Stalin sen nūr көzjм,
Saqan aitar vıl sөzjм,
Sen ezjıgen qalqтьң
Сьраqьсьн, ҇арьqtьң,
Ata menen anаның
Aqa menen valаның
Сьradai actьң sen көzjп;
Сөljrkegen dalаның,
Susьньн sen qanqьzьдьң,
Dalаның aidьн alавьн
Kөл qьр vılaq aqьzьдьң,
҇erge qьzьl vaq egjр
Qьrdan cecек ҇arqьzьдьң
Qalqтьң danqьн, dostьqьн
҇er саьна varqьzьдьң
Ваqьт verjр, vaq verjр,
Eңбекten өрnek salqьzьдьң,
Tjlegj sende qalqтьң
҇ьregj sende qalqтьң
Өmjrden nөuvat ҇auqьzьдьң.

— „Sözdi neden vastaimın?“,
degen süraıma çauaptı men Stalin
çoldastı körgence de tapqan çoq
edim, körgen son da tava alma-
dım. Menj vül tüıqtan Stalin
çoldas özj cıqardı.

— Сьым tartasыз ва? — dedj
maqan ol. Men ol kezde cьымcь
edim.

— Tartam!

— Mjnekei, endecel

Bjr paska papiroctı Stalin çoldas
maqan bergen son, men vjreujn
alır, koroıkana özjne qaitarır
edim:

— Qaltanızca salır alıңыз, siz
studentsız qoi, — dedj ol, cьы
cuzben.

— „Endj neden vastasam
eken?“, — der oiladım. Koroıkana
qaltama salır, — tura kelgen caruam-
dı aitaıbn! degen oimen gazetke
oraqan qol çazvalarımды көtere
berir edim:

— Sjdjn zapiskejzdi aldım,
cımьs çaiın keijn aitarsыз, әuelj
keneseijk, — dedj Stalin çoldas.

Әngjme ravfak studentterijnj
tjrcijk, kyn-körjs çaqdaiların sü-
raudan vastap, aiaqь saiası zor
temalarca soqtı. Stalin çoldastın
süraular: „aulda vai men kedei-
lerdj cıkteluj qalai? Ökmet adam-
darь qalqqa çaqımdı ma? Basqa-
rusılardan qalq kjmderdj çaqьs

koredj? Oqıcsılardıң arasında par-
tıanь, ökmetijn jsterj, çolь turalь
qandai kenec var? Kjmdj çaqьs
koresjzder? Mädeniet maidanь qalai
vara çaiь? taqь vasqalar“.

Bül süraularca men vjgenjme
çauap verdim. Stalin çoldas auldıң
әdet-qırьnan da vjraz kenec
süradı.

Әngjme 40 minuttai uaqьtca so-
zıldı, söz arasında men buterbrot-
pen vjr stakan çai jctim.

Stalin çoldas qalçınca üsta kjsj
eken. Onıң süraularь keide maqan
aur soqır, men qьsıla vastasam,
ol vjr qalçın aitır, oıymды sergij-
tj, temanь çenjldetjр çjberedj.

Voıym yirengennen keijn, men
Stalin çoldastın süraularına çauap
vere oıra, özjne de sürau vere
oıra, kabinettj көzjmmen ainala
coldım.

Daqдыь kabinettei, Stalin çol-
dastın kabinetjnde kjlem ia vasqa
sol sьqыldı (kjtap ckaфь, divan
taqь vasqalar) çasau-çihaz çoq
eken. Kabinettijn naq ortasında,
çoqarьda aıtylan çavaıь stol, onıң
ystjnde sьia sautь da çoq, tek ekj-
yc qarьndac salqan vjr sautь; odan
vasqa çazusыз aq qaqazдың blok-
notь, stol ystjnde odan vasqa ec
zat çoq; stoldıң qasьnda taldan
toqьdan ekj orьndьq, Stalin çol-
dastın özj oırtan orьndьqpen

ycu; vosaqca çaqta cinelj men
әskerlik furaçka jlulj tür, vөлme
qavьroasьnıң төrjnde Marks port-
retj, ekj çaq qavьroada Engels pei
Lenin, sьylardan vasqa kabinette
ecjir at çoq.

Stalin çoldas әngjmesjnde ma-
qan: Oktabr revolutsiasьnıң ült-
tarca bergen çemjsjn, onь qalai
çeudjn çoldarın aıttı. Ol sözder
menjн kynj vьgjnge ceijn keudem-
de kyn vor çarqьrap tür, ol әsiet-
terdj menjн qancalьq orьndaqan-
nım — jsjmdе.

Әngjme aiaqtala, men Stalin çol-
dasca caruamды aitır em:

— Oьlai voluca tijstj, vjraq, ol
vüzlatьn vөгet, — dedj ol.

— Solai-solai, al, egerde, mьna
çinaqьmdı ültcıldar әlj de vөгese
qaitem? — degen menjн süraıma
Stalin çoldastın çauavь:

— Qol çazvanızdı maqan tastap
ketijnz, byrsj kynj çauavьn ala-
sыз.

„Byrsj kynj“ Ortalьq Partia Kc-
mitetjne taqь da varır edim,
Stalin çoldastın romcniťsasь
maqan qol çazvamды көsettj. Kө-
zjmdj salsam, sьrtьnda qьzıl qarьn-
dacpen keldenen çazu tür eken,
ol çazu:

— „Basılsьn.

Stalin“.

ABDJRAXMANOV TÖKEN

T A L A S

(B. Lebedevce)

Aq tastь asfälttanqan cьıty көce
Kөz tartır, kelem calqır көnljm
өse.

Çyregj dьnienjн taң colpanь —
Türar ma, tolqьmai çan Mәskeu
dese.

Aralas cımьscь, artist, aqьn cьratı,
Paradtan qaitır çatqan qalqanau!
Yc vala soçьmnan ker qatarlastь,
Bjrijn men estjgen sözj mьnau:

— „Ötkende Mavzoleidjn vjz
aldьnan,
Million modeljme көz qadaqan.
Çaqьs, — der modeljmdj Klim
maqtar,
Stalin qarap türqan çaloqьz maqan“.

— „Bjz cьrqap, — ekjncj aıttı, —
tamьcьqan
Әnderge qılaq astь Qьzıl alaң,
Өzgeden asqaq cьqır sonda
dausьm,
Stalin qarap türды çaloqьz maqan“.

— „Çoq, dostьm, — ycjncj aıttı, —
sөzjn çaloqan,
Qoıymda qьzıl çalau tolqьndanoqan,
Oıym, — der, tu üstaqan ülanьm
der,
Stalin qarap türqan çaloqьz maqan“.

Oьlai vara çattı yc ças vala,
Kөk maika ysterjnde, qьzıl çaqca.
Bjimeptj, vjraq, olar Stalinjn
Türqanьn kyle qarap varıьq
çanoqal

ESENBI OMAROV

RAXMET SAQJAN STALIN

Kyi kernep domьranь, auzda cьr,
Quanqan vьgjnğj kyn ol menen qьr.
Oıь adam aıpьs çasqa vьgjn toıьdь,
Aqьtad quanьcqa aqьn da cьr.

Stalin ol, qalqqa taң vor attı
Dьnienjн төrt vürьcьn çarqьratıь,
Stalin kyn der ataldı çer cьzjnde,
Talai çaudı dausьь qaltьratıь.

Çьlaqandь, kemtardь көrgen de ol,
Tendjktj alır qalqqa bergen de ol.
Өmjrdjn daңqьl çolьn arcьp berir
Baqьt nürь altьn zaң bergen de ol.

Mьң çasa qalq kynj oıь көsem,
Atalsa senjn atьn kynde өsem.
Çeңbeitjn sen türqanda qamalьm
çoq.
Tıqьzqan sensjn menj etjр cecen.

BAQYT ZANŲ

1936 çyň 5-dekabrde boljan Sovetlerdij Bykjsoiuzdyň tötence VIII siezj vjzdij eljmjzdij çana Konstitutsiasyň vekjttj. Bül Konstitutsiansyň adam valasynyň asqan danьcranь, çerçyzyň enbekçilerijniň kösemj, vjzdij äkemjz üň Stalin özj çazyр сьqardь. Müндаi en ädjl, en demokratiасы Konstitutsiansyň tarix vürьп vjlgен çoq edj. Sondьqtan da, vül Konstitutsiansyň qalq—Stalindjk Konstitutsia der atar kettj. Osь Konstitutsiansyň vekjtken kyndj Sovetlerdij tötence VIII siezj bykjl qalqtyq toi volsyň der qaulь сьqardь.

Sonymen qalqtyq toiqa vyl uc çyl Yc çyldьп jсjnde sovet qalqь Stalindjk Konstitutsiansyň tüь astьnda çana tavьstarqa, çana çenjsterge çettj. Stalindjk Konstitutsia voipьca, enbek etuge, ыпьqьp dem aluqa, oqьp vjlmьп aluqa, karteise, aursa memleketten çerdem aluqa, soileuge, vaspasözge çazuqa, çylyьs, miting ötkjzuce pravо alqan көр ülttь sovet qalqь çana temjr çoldar, jтj fabrik-zavodtar saldь, kolhozdarьп пьqaittь, өз otanьп qorqauqa daiarььqtarьп vürьпqьdan da artьq kyceittj. Kөрөjlk mylkjп көzdijп qaracььqьндаi saqtan, enbek tәrtjьп kyceitu, çamьstь adal çana berjle jsteu, sotsialistjk otandь qorqauqa daiьп

türü—sovet azamattarьпн en ardaqty en qürmettj mjndetj.

Stalindjk Konstitutsia tüь astьnda vaqьttь өmjrdj пьqaitьp, kynsaьпп gyldenjр kele çatqan eljmjzdij çürtcььqь, sotsializmijп çenjstj men tavьssь qorьtyьp çazyьqan çana kelecegijпп programmasь çazyьp көrsetjlgен Konstitutsiansyň negjzjnde memleketijmьzdij en çoqarqь organьп sailadь. Qalq özjпп en tандаulь üл men qьzdarьп jrkter, Sovettj Sotsialistjk Respublikalar Soiuzьпн Üль Sovetjне deputat etjр sailadь. Qalqty danqьl çolmen alqa vastar kele çatqan üль Stalindj milliondaqan көр ülttь sovet qalqь üльmьcьldьqpen, vjrljkpen vjrljпcj deputat etjр sailadь.

Qalq ucjп çaralqan qalq çam-qorçьssь, көsemj, danьcran üль Stalinge, onьп en senjmdj serjktеrjне, tavandь çәkjrtterjне vjraubzдыьqpen daus berjmen sovet qalqь ыпьтаqtyььqьп, kommunist partiaььп, sovet ykmetjне, üль otanqa berjlgendjgjп, syietjndjgjп көrsettj.

Stalindjk Konstitutsia sovet azamattarьпн çalyndь üranь! Сь-qьstaqь тььcsьz, kecce көrcjмjz Çaronia, vьlьtь özjпп qarulь qoьп vjzdijп eldijп cekarasьпa aьp keljр, qasiettj çerjмjzge өтpek volqanda, vjzdijп erçyреktj qьzьl әskerlerijmьz

Xasan көlj maпьнда çaulardьп vьt-cьtьп сьqarqan volatьп. Vjzdijп aivьndь, vатыр-patriottarьпmьzqa tьjsuge vатыь vаrqan esuas samurailarmen çaiqasqan sol vjр kynderde de vjzdijп çaungerlerijmьzdij auzьndaqь üranь, çyregjndegj еспes ant:

- Stalin ucjп!
- Stalindjk Konstitutsia ucjп!
- Otan ucjп!—boldь.

Stalindjk Konstitutsia çer çyzy enbekçilerijпп армань. Bürьпqь polca conçarlarьпн terkьsjnde volqan, bygjnde üль Stalinijп arqasьnda, sovet ykmetijпп әdjl saiasatьпн arqasьnda, sotsializm eljпп quattь qarulь kyсj Qьzьl Armiansьп arqasьnda azat volqan Batьs Ukrainalyqtar men Batьs Belorustьqtar vjркеzde армань, ymjttj volqan Stalindjk Konstitutsia tüь astьna toptaldь. Azattьqqa, erkjndjкке, vaqьtqa çetken qalq özderj sailaqan uakjlderjп, 31-oktәvrde, Mәskeude acьloqan SSSR Üль Sovetjпп kezeksjz saqььloqan V Sessiasьпa tьlekterjп vjldjruge çjberdj. Kremldijп ken saraivьnda sovet qalqьпн en syijktj üldarь мен qьzdarь vas qosqan tarixi çylyьsqa Batьs Ukraina men Batьs Belorus qalqьпн uakjlderj de keldj. Olar, Batьs Ukraina men Batьs Belorussianь sotsializm eljне, Sta-

Konstitutsia tuь astьndaqь
 ttь elge qosudь tьlek etьp
 dь. Tьlek orьndaldь! Olar endj
 armansьz! Olar endj mьrattarьna
 ьettj! Olar endj sovet eljnь azam
 matь! Stalindjk Konstitutsia voьn-
 ca vьz siaqtь eьvek etuge, oqьp
 vьlьm aluqa da, tьnьqьp dem
 aluqa da pravo aldь. Sondьqtan,
 olardьn:

— ьasasьn ьlь Stalin!
 — ьasasьn Stalindjk Konstitut-
 sia,—deuj orьndь da, ьarasьmdь dal
 Stalindjk Konstitutsia—sovet
 qalqьnь ruxtandьrusь, qainar
 kьzj. Eger, vьzdnь danqtь letcik-
 termjz ьan vaspaqan, qьs ьcra-
 qan qaurtь ьermen qaimьqrai,
 imenvei erljkpen ьcьp, Mьskeu
 men Niu-Iork arasьna ьol salqan
 ьauartь minuttarda; sovet polьnik-
 terj ailar, ььldar voьь tавиqtattьd
 mьlqan ьauьmen aььcьp, ьenjsten
 ьenjske ьetu kyresjndegj qьncььq-
 tardь ьoiu saqattarьnda da; erjmjz
 kьmьr qazьp, qьzьmьz vidai orьp,
 calьmьz qoi vaqьp, balalarьmьz
 savaq oqьp, vьrj men vьrj ьlь duman
 kezjnde ьlь ьarьsqa tysjь ozu
 ucjn qimьldaqan ьaqtarьnda da;
 oilarьnan—vaqьt zaььp, Stalindjk
 Konstitutsianь ketjmeidj. Onьd
 sebevь, ьambьldьn sьzjmen aitqan-
 da:

„ьarq etьp ьazqan zaьь ьazqь kyndei,
 ььqanda var ьlemdj vaqьtqa yndei,
 Quattar vьr ьuz ьetpjs million qalq,
 Tu etьp kьteredj vьrj jrkjmei.

Alьn zaь qart ananь, kьrj caldь,
 ьrvьgen vaqьttь ьrpaq balalardь.

Quantь, narьqa vьlep gyldendjrdj
 Qainaqan qalalardь, dalalardь.
 Kьrdj kьz arman etьp oilaqandь,
 Degenj asqar vьjk tomen qaldь.
 Bьjgь vьjkterdjn vaqьt zaььp,
 le vьp mьne, qalqьm qolьna aldь.

Qalq toь—Konstitutsia kьnь
 vьl tarixi ьaqtadailarda merelend-
 dj. Bьl osь Konstitutsianьdь ne-
 gjjnde eьvekcjler deputattarьnьdь
 ьergjlkjktj sovetterj sailandь. Sovet
 azamattarь ьzderjnь en syjktj
 ьldarь men qьzdarьn, senjmdern
 aqtai vьletjn, qalq ucjn qьzmet
 jsteitjn, otan ucjn, ьumьscь tavь-
 nьdь jsj ucjn mьngj kyresetjn par-
 tiada var ьana partiada ьoq vol-
 cevikterdj sailadь.

Vьzdnь respublikamьzda eьvek-
 cjler deputattarьnьdь ьergjlkjktj
 Sovetterjnьdь sailauь 24-dekavrdь
 voldь. Bьl kьnь respublikamьzdnь
 azamattarь vьrj qalmastan sailau
 umalargьna vardь. Kommunister
 men partiada ьoqtardьn Stalindjk
 vlogь ьььnoqan kandidattarьqa vьrljk-
 ren, ьntьmaqpen, tygel daus ver-
 dj. Mьnьd ьzj—vьzdnь qalqьmьz-
 dnь ьlьmьcььdьqьp, saiasj-morəldьq
 vьrljgjn, vьl vьrljk, vьl ьntьmaq
 esuaqьta da aььramaitьndьqьp
 kьrsetedj. Eьvekcjler deputattarь-
 nьdь ьergjlkjktj sovetterjne ьььnь-
 qan kandidattarьqa daus verumen
 vьzdnь kьrj, ьasьmьzdnь vьrj qal-
 mastan, dьnie ьuzj eьvekcjlerjnьdь ьlь
 kьsemj, danьcran ьkemjz Stalinge,
 Sovet ykmetjne ceksjz verjlgend-
 djgn, syietjndjgn kьrsetjь daus ver-
 dj. *Kommunister men partiada*

ьoqtardьn vlogь ьььnoqan kan-
 didattarьqa daus veru—patriottьq
 sezjmnjn, ьelgjsj.

Mekter oqucьlarь, pionerler ata-
 analar, da sailau erecesjn, Stalindjk
 Kons tutsianь tysjndjre verulerj
 kerek. Vьzdnь eljmjzdnь qarttarьnьdь
 jcnde qat tanьmaitьnь ьlь de var.
 Olar ьasьnda mьndai vaqьttь ьmьrdj
 kьrgen ьoq. Olar oqu degendj
 vьlmedj. Sovet balalarьndai vaqьttь
 balalar, vьzdnь elden vasqa esьj
 elde ьoq. „Vaqьttь balalьq ucjn,
 ьlь Stalinge raxmet“—dep vьzdnь
 balalarьmьzdnь ьj aitatьndьqь da
 sondьqtan. Sailaucьlarьdnь, tьzj-
 dernь tekseru, sailaucьlarьqa konsert
 kьrsetu, sailau ucaskelerjnьdь ьran-
 darьn ьazьsu, olarqa daustar ga-
 zet, ьurnaldar oqu, sailau erecesjn
 tysjndjru, mьne, osь igjlkjktj ьumьs-
 tarьqa vьzdnь oqucьlarьmьz kьmek-
 testj, olarvьl ьumьstarьnьdь ylgj
 nəticesjne quanvai ma, maqtanvai
 ma?

Vaqьt zaььp ьazьp bergen ьlь
 adamnьdь, danьcran Stalinnjn tuqan-
 nьna 60 ььl toloqan merkesjn vykьl
 eljmjz osь sailau nauqanь kezjnde
 toladь. Stalindjk Konstitutsianь
 ьazqan, vьzdnь vaqьtqa ьetkjzgen
 ьkemjzdnь tamaca ьmьrjn yirenu,
 danqtь ьmьrjn qьzьqtь ьngjmel-
 dj ьke-cecelerjne oqьp veru,
 balalar ucjn ardaqть avьtoi.

Vaqьt bergen altьn zaqьnьdь nьlь
 tuь astьnda ьana tavьstarьqa ьeteljk.
 ьz Otanьmьzdnь syietjndjgmjzdnь,
 qalqtardьn qamqorьcьь ьlь Stalinge
 ceksjz verjlgendjgmjzdnь kьrseteljk!

QALQ ьYREGJNDE

Qьrdьn sen ьaz kьnьndei ьana
 zaman,
 Qaiqьnьdь qarazь ьctj kettj arman.
 Varьq ьlt vьr semia sen ьkesj.
 Vaq bergen, ьattandьroqan, volqan
 qorqan.
 Saianda sanduqactai ьnge salqan,
 Yn ььqad quanьcьь kempj, cal-
 dan.

„Vaq bergen ьlь Stalin“ degen
 sьzdnь,
 Estimjz valqьn dene balalardan.
 Eljmnjn mьngj soqar ьyregjsjn,
 Adamnьdь asььььn tьregjsjn.
 Bar qalq tyrlj tьlmen atьndь
 atar,
 ьn ььrqa kьrj, ьasь syiedj ььn.
 ьazьqvaev. D.

109679-40

SEROÇA QALAI OQBDB

Seroça Kostrikov (vül Sergei Mironovic Kirovтың сын familiasы) бала kezinde priutta tərbielendj. Priuttaqь balalar eñaldьmen cerkeudjн çanьndaqь dьn mektevьnde oqьp, sodan keijn qaladaqь uciliscege tysetjн. Seroça klastaqь en çaqьsь oqucь volдь.

Matematikanьд mьdajьmь çalqaular men topastarqь vьlqь mьsqьldar kylьp çyretjн edj. Sol ədetjmen ol:

— Eй, senjн vasьn neqьlqan vasь — dep Urcumdaqь səudegerdьn valasь Klimovtan ərqacan da sьraitьn. Qarap qoi mьnь, etjgьn çьltьratьp qoiьpь.

Kəne Kostrikov, mьnaqan kəmektese qoiсь, — dep Seroçanь, artta qalqan valaqa çjberetjн.

Kostrikov esepьtj tez-tez çьqarьp qoiqanda, Morozov klastaqь oьtьqan balalarqьa qarar:

— Mjне, volsaң Kostrikovtai vol! Əй, vül çenveitjн js volmas, — dep maqtaitьn.

Urcumqьa aidalьp kelgənder az volmaucь edj. Mьnda patca ykmetj revolutsionerlerdь ssilkaqa çjberetjн. Sergei ssilkadaqьlarmen jlezde-aq tanьsadь. Olardan kjtar alьp, yijnde yzdjksjz oqidь. Oqьqan kjtavьnan ol, çimьsçьlardьn nege aır tьrmьsta tьratьnьn, çaqьsь tьrmьsqa qalai çetu kerek ekenjн vjledj.

Ontərt çastaqь Seroça Kostrikov ssilkada çyrgen adamьnь vjreujnen vjг vudaq listovka kəredj de, onьn qalai çasalьp çьqqanьn sьraitьn. Ol oqan gektoqrafiьn qurьlьsьn tyvjndjredj. Çana tezden çoldastarь Sergeige gektoratqьa kerekьtj çelotin men glitserindj eckjmgə bezdьrmei satьp əkeludj tapьradь.

Sergei ucilicçadaqь oqucьlardьn en aldь volьp vjтjгp, Qazanqьa çyгp ketedj. Mьnda kelgen son Qazanьnьn texnikalьq ucilicçesjнjн mexanikalьq vəljmьne tysedj. Sergei Kostrikov matematika, fizika, ximianь əte çaqьsь vjлucj edj. Ol, vos uaqьttarьnda təçrивe çasaitьn quraldardь çьldam, severljkreп daibьndaityн.

— Qolьn тjртj ikjmdj-aq, sjгə sen inçener volarsьn deitjн oqan çoldastarь.

Vjraq, Sergei kjm volatьnьn, etjгjн revolutsia yçjн veretjndjgьn qalan qacan-aq vjлgen.

Balalar, vьdan ves çьl vьrьn dekabrđn, əvjnde trotskiejl-vuxarincjl sьmdardьn qolьnan Ortalьq partiia Komitetjнjн saiasatьq viurosnьn mycesj, Lenin-grad oskomьnьn sekretarь Sergei Mironovic Kirov çoldas qaza tapь.
Sergei Mironovic, əzjнjн çarьlьq əmьrjн Lenin — Stalin partiasь yçjн, kommunizm jsj yçjн sarp etken edj.
Sergei Mironovicjн qaitьs volqanьna ves çьl toluьn vьkьl sovet elj volьp eske tysjrdj. Çurnalьmьzdьn osь nomerjне Sergei Mironovicjньn vala kezinde qalai oqьqanьn turalsь qьsqaça angjme vasьp oьtьrmьz.

— Osь kynde vərijnen de artьoqь kjm volu kerek volsa, men sol volam, — deitjн.

Sergei, əzjнjн çoldasь Vladislav ren vjгe kjckentai qana vjг vəlmede tьratьn. Sergei vjг kьnkjckentai elektromotor jstep çьqaradь. Oqan ol kəp eçvek sjnjredj çana ol olarqьa əte qьmьvatqьa tysedj.

Vjг kьnj Vladislavтың çalvarь çьrtьlьp, kietjн eçnərsesj volmai qaladь. Sonan son Sergei vazarqьa varadь da, əzjнjн var qazьnasь — qoldan jstegen motorьn satьp, çoldasьna çalvar satьp alьp veredj.

Ol, çoldastarьna kəmek veruden eçuaqьtta vas tarьpaitьn edj. Çana ərqacan savaqtan artta qalqandarqьa kyrdelj formulalar men zandar-dь tysjndjretjн.

Vjг kьnj, vjгjncj klasta oqitьn Iakovlev Sergeige keljп:

— Seroça, çьqarqan esevjndj verçj, kəçjгp alalьn, menjң esevjн çьqrai-aq qoidь, — dep Sergeidjн çьqarqan esevjн sьraitidь.

— Çьqarqan esevjmdj kəçjгp aluqьa vermeimjн. Kəçjгp aludьn saqan paidasь çoq. Oьr da əzjн çьqar, men saqan kəmektesejн dep çauar veredj.

1904 çьlь 31-maida Sergei Qazan-daqь əndjгs-texnikalьq ucilicçenj vjтjredj.

Sergei Mironovic Kostrikovqьa verjлgen attestatsiada vьlai dep çazьladь: „vjлmьj mьnadai: arifmetika çana algevra — otlicno (ves), fizika — otlicno (ves), mexanika çaqьsь (tərt), ximia — çaqьsь (tərt)“.